

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Вплив державної мови у матеріалах інформаційного порталу
KárpátHír

Тотт Александра-Домініка Шандорівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103 / 23 листопада 2022 року

Науковий керівник:

Газдаг Вільмош Вільмошович,
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедру:

Берегсасі Аніко Ференцівна
доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2023 року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
Вплив державної мови у матеріалах інформаційного порталу
KárpátHír

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Тотт Александра-Домініка
Шандорівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: **Газдаг Вільмош Вільмошович,**
доктор філософії, доцент

Рецензент: **Дудич Катерина Іванівна,**
доктор філософії, доцент

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

ÁLLAMNYELVI HATÁS A KÁRPÁTHÍR HÍRPORTÁL ANYAGAIBAN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Tóth Alexandra-Dominika

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető: Dr. Gazdag Vilmos,

PhD, docens

Recenzens: Dr. Dudics Katalin

PhD, docens

TARTALOM

I. Bevezetés.....	6
II. Kárpátalja etnikai és nyelvi helyzete.....	8
II.1. Kárpátalja lakossága	8
II.1. Kárpátalja nyelvi helyzete.....	10
III. A média szerepe a társadalomban	20
III.1. A kisebbségi média szerepe	21
III.2. Kárpátaljai média alakulása	22
III.1.1. Hagyományos lapok (újságok)	24
III.1.2. Hírportálok	25
IV. A kutatásról	27
IV.1. KárpátHír	27
IV.2. Gyűjtött kölcsönszavak jegyzéke.....	29
IV.3. Fogalomkörü csoportosítás	36
V. Összegzés	38
V. PE3IOME	39
VI. Felhasznált irodalom	40

ВМІСТ

I. Вступ	6
II. Етнічно і мовна ситуація в Закарпатті.....	8
II.1. Населення Закарпаття.....	8
II.2. Мовна ситуація на Закарпатті.....	10
III. Роль засобів масової інформації в суспільстві	20
III.1. Роль засобів масової інформації меншин	21
III.2. Розвиток медіа на Закарпатті	22
III.2.1. Традиційні газети.....	24
III.2.2. Новинні портали	25
IV. Про дослідження	27
IV.1. KárpátHír	27
IV.2. Список зібраних запозичених слів	29
IV.3. Угруповання понять	36
V. Резюме	39
VI. Використана література	40

I. BEVEZETÉS

A társadalomtudományok kutatóit, nyelvészeit, néprajzos szakembereket jó ideje foglalkoztatja a Kárpát-medencében együtt élő népek kulturális és nyelvi kölcsönhatásának kérdése, ennek keretében a magyar nyelvet ért szláv nyelvi, valamint a szláv nyelveket ért magyar nyelvi hatások problematikája is. (Gazdag 2021: 9)

A kárpátaljai magyar nyelvjárások már Trianon előtt is magyar nyelvterület peremvidékét alkották. (Gazdag 2013: 67) Viszont a történelem folyamán Kárpátalja népességét mindig is számos nemzetiség (ukrán, magyar, román, orosz, cigány, ruszin, német, szlovák, zsidó stb.) együttélése jellemezte. (Karmacsi 2007: 9) A területen több nemzetiség, kultúra és így több nyelv él egymás mellett, egymásra hatva. Megismerték a másik nép szokásait, elsajátítottak tőlük különböző mesterségeket, megismerték az azokhoz tartozó eszközöket, melyek idővel meghonosodtak náluk is, ezzel együtt meghonosodtak a nyelvükben azok megnevezései is. (Lizanec 1970: 35)

Az egyes nyelvváltozatokban megjelennek másodnyelvi hatások, kölcsönzések, kódváltások. Nemcsak a formális szintereken határozzák meg a közösségi normák, hogy mikor melyik nyelv használata a helyénvaló, hanem a személyek közötti vagy informális szintereken is meghatározott norma szerint választanak a beszélők nyelv és stílusváltozatot. (Márku 2013: 12)

A hétköznapi kommunikáció során Kárpátalja területén gyakran tapasztalható, hogy egy kárpátaljai magyar szembe találja magát egy más nyelvű emberrel, és sokszor olyan szituációba kerül, hogy a saját anyanyelvén nem tudja megértetni magát. Mivel Ukrajnában, s ezen belül Kárpátalján is az államnyelv az ukrán, ezért a kárpátaljai magyar kisebbség rá van kényszerülve az ukrán nyelv használatára, ezáltal kétnyelvű beszélőnek tekinthető. (Karmacsi 2007:11)

Ahogy a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban, úgy a kárpátaljai magyar sajtóban is gyakran előfordulnak másodnyelvi orosz/ukrán lexikai elemek. (Gazdag 2013: 87) A média kulcsfontosságú szerepet játszik a társadalom életében. A média hozza létre a társadalmi életet, de a társadalmi élet később visszahat a médiára. Minden társadalom a média köré épül és nem lehet elmondani egyetlen társadalomról sem, hogy bármely társadalom tudna működni a közvetítés különféle eszközei nélkül, melyek között a legfontosabbak a különböző médiumok. (Barbier–Bertho 2004: 14)

A kárpátaljai magyar kisebbség mára már számos magyar nyelvű sajtótermékkel rendelkezik, viszont ez nem volt mindig így. (Gazdag 2013)

Kutatásom a KárpátHír Hírek Kárpátaljáról, Ukrajnából Önnek! című hírportál anyagaiban fellelhető államnyelvi hatásról szól. A kárpátaljai magyar médiában a másodnyelvi elemek megjelenése nem egységes, még a sajtótermékeken belül sem. Az újságcikkek szerzői saját belátásuk szerint dönthetik el, hogy milyen formában is szeretnék használni a szavakat. (Gazdag 2013:15) Munkámban az említett hírportálon megjelenő kölcsönszavakat számos fogalomköri kategóriába soroltam, ami által kirajzolódtak azok a nyelvi szinterek, ahol a legintenzívebb a másodnyelvi hatás.

II. KÁRPÁTALJA ETNIKAI ÉS NYELVI HELYZETE

Kárpátalja Ukrajna délnyugati részén helyezkedik el, az ukrán megyék közül a Lemberg-i és az Ivano-Frankivszi megyével határos. Ukrajna második legkisebb megyéje, területe 12800 km², ami Ukrajna területének 2,1%-át teszi ki. Kis területe ellenére négy országgal határos, Ukrajna itt érintkezik Lengyelországgal, Szlovákiával, Magyarországgal és Romániával. (Kovály et al.2020 :11)

Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa 2015-ben elfogadta az Önkormányzatok önkéntes egyesüléséről szóló törvényt, mellyel kezdetét vette az ukrán közigazgatási vagy más néven decentralizációs reform. A reform következtében a helyi városi és falusi önkormányzatoknak ún. kistérségbe kellett szerveződniük. Továbbá 2020. július 17-én a Legfelsőbb Tanács megszavazta A járások létrehozásáról és megszüntetéséről szóló rendeletet (Про утворення та ліквідацію районів), mellyel a decentralizációs folyamat jogi szabályozása lezárult: Ukrajna 490 járása megszűnt, helyette 136 új járás alakult. (Tóth Orosz 2020: 112)

Napjainkban Kárpátalja korábbi 13 járása helyén, 6 járás szerveződött, mégpedig: az Ungvári, Munkácsi, Beregszászi, Huszti, Técsői és Rahói járás. A korábbi 337 helyi önkormányzat 64 kistérségbe szerveződött. Az újonnan alakult közigazgatási egységekben a magyar nemzetiségűek és anyanyelvűek aránya jelentősen csökkent. A decentralizációs reform következtében kialakult Beregszász központú járás a korábbi Beregszászi járás, két korábbi munkácsi járási település, illetve az ukrán többségű Nagyszőlősi járás, valamint az Ilosvai járás néhány településének összevonásából jött létre, ezzel megszűnt az egyetlen magyar többségű járás Ukrajnában. (Tóth Orosz 2020: 113)

II.1. Kárpátaljai lakossága

A honfoglalást követően a magyarok a mai Kárpátalja területének alföldi, hegylábi területeit népesítették be. (Molnár D. 2021: 32.) A 13. század derekáig a gyepű, a havasok világa volt, ezt követően hat évszázadon keresztül Ung, Bereg, Ugozca és Máramaros területe. Kárpátalja az első világháborút követően vált önálló fogalommá. (Gazdag 2021: 62).

A Szovjetunió széthullása után, az 1991-ben függetlenné vált Ukrajnában az első (és máig egyetlen) népszámlálást 2001-ben szervezték. Az ország lakosságának abszolút

többségét az ukránok alkották (77,8%). A legnagyobb nemzeti kisebbség az orosz volt (17,3%). A többi kisebbségi közösség száma nem érte el az 1%-os arányt. 2001-ben 156 566 fő vallotta magát magyar nemzetiségűnek (0,3%) az országban, a magyar anyanyelvűek száma 161 618 fő volt. Az Ukrajnában élő magyar nemzetiségűek 96,8% -a, a magyar anyanyelvűeknek pedig 98,2% -a egyetlen régióban élt: Kárpátalja területén. (Cserniczkó István et al. 2021: 15)

Több mint 100 nemzetiség és kultúra él itt egymás mellett, nyelvileg is hatva egymásra. (Márku 2013: 16.) Ukrajnában a magyarok csak Kárpátalján őshonosok, itt élnek nagy számban magyar nyelvűek, mint ahogyan az már az imént is említésre került, főként a Beregszászi, Munkácsi, Ungvári, Técsői, a Huszti és Rahói járásban. (Cserniczkó 2004: 473)

A kárpátaljai magyarok legnagyobb része az ukrán-magyar határ mentén húzódó magyar nyelvterületen, egy kompakt sávban él. A megyében a magyarság csupán egy közigazgatási egységben, a Beregszászi járásban alkot abszolút többséget, míg az Ungvári, Munkácsi és Nagyszőlősi járásokban számottevő kisebbséget képez. (Kovály et al. 2020:13)

Az egyházak és felekezetek fontos szerepet töltenek be az állam életében. A független ukrán állam megteremtésével együtt Kárpátalján elkezdődött a vallási közösségek újjászületése. A legnagyobb vallási közösség a Moszkvai Patriarkátus Ukrán Pravoszláv Egyház, a második legnagyobb vallási szervezet az önjogú Görög Katolikus Egyház, amely közigazgatásilag egyetlen, főesperességekre osztott munkácsi görög katolikus egyházmegye. Közvetlenül a Vatikán fenhatósága alatt áll, és független az Ukrán Görög Katolikus Egyház lemergi érsekségtől. A harmadik legnagyobb vallási szervezet a Kárpátaljai Református Egyház, mely az egyetlen kálvinista egyház Ukrajnában. Negyedik helyre a Kárpátaljai Romai Katolikus Egyházat sorolhatjuk. A magyar lakosság közel 70%-a református, másik része római katolikus (50 közösség), és csak kisebb része görög katolikus (30 közösség) (Cserniczko et al. 1919-2009: 499-505)

II.1. Kárpátalja nyelvi helyzete

A 20. században különböző országok, államalkulatok birtokolták Kárpátalját, így a régió a múlt század során többször is gazdát cserélt, melyből kifolyólag a hivatalos nyelv is megváltozott. (Dobos 2021: 50)

Az „országváltások” miatt egyik napról a másikra megváltoztak a jogi és nyelvi követelmények a hivatalokban, az oktatási rendszerben is egyaránt, mely nagy hatással volt annak a generációnak tagjaira, akik az oktatás felsőbb szakaszában jártak, mivel nagy számban csökkentek a továbbtanulási és karrierlehetőségeik, mert nem tudtak megfelelni azoknak az elvárásoknak, melyeket teljesíteniük kellett volna. (Orosz 2021: 693)

Kárpátalja magyarlakta településein járva azt tapasztalhatjuk, hogy minden önkormányzati hivatal falán ott lobog az ukrán zászló és mellette a magyar zászló. (Csernicskó 2004: 473) Bár az elmúlt időszakban számos magyarellenes megnyilvánulás történt Kárpátalján, mint például Munkácson és a munkácsi kistérség néhány, zömében magyarok lakta falujában a közintézményekről eltávolították a magyar nemzeti zászlókat és a magyar nyelvű feliratokat.¹ A munkácsi képviselőtestület felszólította a helyi történelmi múzeumot, hogy szereljék le a munkácsi várban lévő turulmadarat ábrázoló szobrot, és cseréljék le az ukrán állami címerre.²

A magyarlakta települések helyi önkormányzatai által kihelyezett feliratok (például a helységnevtáblák, utcanévtáblák, a helyi közintézmények táblái) általában két nyelven jelennek meg. Az önkormányzati feliratok között található a legtöbb ukrán–magyar névtábla. Az önkormányzat által kihelyezett utcanévtáblák mellett egyéni utcanévtáblák is megjelennek, melyeknél a csak ukrán, illetve ukrán–magyar feliratok mellett a csak magyar nyelvű kiírás is előfordul (Csernicskó et al. 2021: 95) A központi állami szférához és a megyei közigazgatáshoz kapcsolódó feliratok jellemzően csak az államnyelven jelennek meg, viszont a magyar többségű Beregszászi járásban már a kétnyelvű felirat a jellemző. Az életveszélyre figyelmeztető feliratok/táblák jellemzően csak ukrán, illetve orosz nyelvűek, magyar nyelvű felirattal csak elvétve lehet találkozni. (Csernicskó et al 2021: 90-94.)

¹ <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/01/jogvedokhoz-fordul-a-magyarellenes-akciok-miatt-a-kmksz> (Megtekintés ideje: 2023. 04. 27).

² <https://infostart.hu/kulfold/2022/10/13/ukran-cimerre-cserelik-a-munkacsi-turulszobrot> (Megtekintés ideje: 2023.04.27)

Számos magyar kulturális és szakmai közösség szolgálja a közösség érdekét, az iskolákban magyar oktatásban részesülnek a diákok. (Cserniczkó 2004: 473) A 2017-ben elfogadott új oktatási törvény 7. cikke és a 2019-ben elfogadott államnyelvi törvény 21. cikke alapján Ukrajna állampolgárait az oktatás nyelvére vonatkozó jogaik alapján négy nagy csoportra oszthatjuk. Az első csoportba a többségiek (az ukránok) tartoznak: őket nem érintik a jogszabályi módosítások, hiszen továbbra is végig anyanyelvükön tanulhatnak. Az őshonos népek képviselői „az államnyelv mellett” anyanyelvükön folytathatják tanulmányaikat. Az Európai Unió valamely hivatalos nyelvét anyanyelvként használó nemzeti kisebbségek képviselői (magyarok, románok, lengyelek, bolgárok) az alsó tagozaton saját nyelvükön tanulhatnak, viszont az 5. osztályban az éves óraszám minimum 20%-át államnyelven tanulják, és a 9. osztályra ennek az aránynak el kell érnie a 40%-ot; a 10–12. osztályban az éves óraszám legalább 60%-át ukránul kell tanulniuk. (Brenzovics et al. 2020:50)

A magyar tannyelvű iskolák többségében szakképzetlen tanárok oktatják az államnyelvet, nagyrészt tankönyvek, szótárak és módszertani útmutatók nélkül, melyből kifolyólag nagy hátrány képződik, mivel a diákok nem tudják megtanulni az államnyelvet kellőképp. (Cserniczkó 2004/4: 473)

A hivatalokban nincsenek ukrán-magyar kétnyelvű nyomtatványok, és az ügyintézéseket legtöbb esetben ukrán nyelven várják el. Ukrajna nyelvtörvényében a kisebbségek számára írt jogok és lehetőségek Kárpátalján, azon belül Beregszászban, ahol többségben élnek magyar anyanyelvű emberek csorbát szenvednek a hivatalbeli nyelvhasználat terén. A hivatalok mintegy felében nem tudnak magyar nyelven kommunikálni, továbbá a lakossági tájékoztatások, formanyomtatványok mind ukrán nyelven szerepelnek, magyar nyelven nem, illetve az úrlapok és kérvények is mind ukrán nyelven kell, hogy kitöltésre kerüljenek. (Cserniczkó 2004/4: 473)

A népek és nyelvek világon mindenütt állandóan érintkeznek egymással, ennek eredményeképp mindig kölcsönös egymásra hatás jön létre, a nép új tárgyakkal, cselekvésekkel ismerkedik meg és ezek neveivel új szavak kerülnek be a nyelvbe. (Gazdag 2010: 125) A magyar nép vándorlása közben számos néppel érintkezett, ebből kifolyólag minden néptől tanult és azoktól is, akik a mai hazájukban hatottak rájuk. Viszont ez fordított esetben is igaz, mivel a magyaroktól is ugyanúgy tanultak más népek. A világon úgynevezett tiszta nyelvről nem is beszélhetünk. (Gazdag 2010: 126)

Mit is nevezünk kétnyelvűségnek? Sokan és sokféleképpen értelmezik ezt a fogalmat, viszont alapvető kérdés, hogy milyen mértékben kell birtokolni a két nyelvet

ahhoz, hogy kétnyelvű beszélőnek lehessen tekinteni valakit. Olyan átfogó fogalom nem született, mely minden aspektust magába foglalna. (Karmacsi 2007: 12)

Kétnyelvűnek tekinthetjük azt, aki a mindennapi érintkezés során két vagy több nyelvet kommunikatív, szóban és/vagy írásban, illetve jelelt formátumban rendszeresen használ. (Bartha 2000: 763) A kétnyelvűség számtalan módon alakulhat ki, érintve egyéneket vagy egész beszélői csoportokat. (Bartha 1966: 266) Az egyének vagy nagyobb csoportok, közösségek kétnyelvűvé válásának számtalan kiváltó oka létezik megannyi társadalmi környezetben. (Bartha 2000: 763)

A kétnyelvűség fogalmának meghatározása szempontjából először különbséget kell tennünk a közösségi és egyéni kétnyelvűség között. A közösségi kétnyelvűségnél a különböző nyelvi csoportok érintkezését vesszük alapul. A közösségi két- vagy többnyelvűség, nem más, minthogy az azonos területen élő különböző nyelvi csoportok különböző jellegű és kiterjedtségű kapcsolataik révén kapcsolatba kerülnek egymással. Egy közösség akkor tekinthető kétnyelvűnek, ha a közösség túlnyomó része két vagy több nyelvet használ a mindennapi nyelvhasználatban. (Karmacsi 2007: 12)

Az a tág funkcionális megközelítés vált elfogadhatóvá, amely szerint kétnyelvű egyénnek tekintendő, az aki a mindennapi élete során az anyanyelve mellett legalább egy nyelvet használ vagy képes használni, illetve tudja, hogy mikor kell azt tennie a saját közössége normái szerint. (Karmacsi 2007: 18) A kétnyelvűségnek számos típusa ismeretes, melyek elsősorban nem arra szolgálnak, hogy a kétnyelvű egyéneket elhatároljuk egymástól valamilyen szempontok alapján, hanem arra, hogy a kétnyelvűségem belül különböző alcsoportokat határozzunk meg. (Beregszászi–Csernicsekó 2003a: 32)

A kétnyelvűségnek több fajtáját különbözteti meg a szakirodalom:

- A nyelvelsajátítás ideje szerint megkülönböztetünk
 - gyermekkori vagy másnéven korai kétnyelvűséget
 - serdülőkori kétnyelvűséget
 - felnőttkori kétnyelvűséget
- Kompetencia szempontjából
 - kiegyensúlyozott, szimmetrikus vagy balansz (mindkét nyelvet azonos szinten beszéli)
 - egyenlőtlen, aszimmetrikus vagy domináns (az egyén egyik nyelvben nagyobb kompetenciával rendelkezik, mint a másik nyelvben)

- A nyelvtudás szintje szerint a kétnyelvűség lehet:
 - teljes vagy perfekt (mindkét nyelv felsőfokú vagy magas)
 - nem teljes vagy részleges (a teljestől alacsonyabb a nyelvtudás szintje)
 - A nyelvvelsajátítás módja szerint:
 - természetes (az egyén természetes körülmények között, minden nehézség nélkül, véletlenszerűen sajátítja el a másodnyelvet)
 - önkéntes (önként tesz erőfeszítéseket a másodnyelv elsajátítására)
 - elrendelt (intézményi keretek között zajlik a másodnyelv elsajátítása)
 - Agyi elrendeződés szerint:
 - koordinált (a két nyelv párhuzamosan áll össze, s az egyén bármikor képes előhúzni bármelyik nyelvet)
 - összetett: van egy központi mag, amely mindkét nyelven megvan, azonban vannak olyan szavak, amelyek csak az egyik nyelven, és mások, amelyek csak a másik nyelven állnak az egyén rendelkezésére.
 - Azonosság tudat szempontjából:
 - kétnyelvűnek és kétkultúrájúnak tekintik magukat
 - az egyik kultúrájúnak tekintik magukat
 - nincsenek tisztában saját identitásukkal
 - sem az egyik, sem pedig a másik kultúrát nem tekintik magukénak, hanem egy harmadik szempont lép előtérbe náluk
 - A kiterjedés szerint:
 - egyoldalú (a közösség szociológiailag domináns közösséget alkot, míg a másik közösség a kisebbséget)
 - két vagy többoldalú (minden oldal ismeri és beszéli a nyelveket)
 - A jog és gyakorlat összefüggése szerint:
 - de facto: a kétnyelvűség tény, de jogilag nincs rögzítve a társadalomban
 - de jure. A kétnyelvűség jogilag rögzítve van a társadalomban
 - A szocikulturális attitűdök szerint:
 - az additív (hozzáadó) (az anyanyelv társadalmi értéke magas, a kétnyelvűség pozitívan hat a kognitív fejlődésre)
 - szubtraktív (felcserélő) (az anyanyelv leértékelődik a beszélők tudatában)
- (Karmacsi 2007: 18-21)

A kárpátaljai magyar közösség vonatkozásában kisebbségi kétnyelvűségről beszélünk. (Márku 2013: 19) A közösség első nyelve a magyar, mely jogilag alárendelt helyzetben van az államnyelvhez, az ukránhoz képest. A kárpátaljai magyarság kétnyelvűségének kapcsán a következő kétnyelvűségi típusokat különböztethetjük meg:

- (a) szociális részleges magyar-ukrán kétnyelvűség;
- (b) szociális részleges ukrán-magyar kétnyelvűség,
- (c) szociális teljes magyar-ukrán kétnyelvűség;
- (d) szociális teljes ukrán-magyar kétnyelvűség. (Beregszászi–Cserniczkó 2003b: 35)

A kétnyelvűségi helyzetben az egyik leggyakoribb jelenség a szókölcsonzés, ahol nem csak a szavak, hanem más nyelvi elemek is kölcsönözhetőek egyik nyelvből a másikba. (Gazdag 2010: 126) Ez a leginkább vizsgált területe a kárpátaljai magyar nyelvhasználatnak. Számos ukrán, orosz eredetű szó él a kárpátaljai magyar nyelvhasználatban, melyet a mindennapokban is használnak, mint például a „*bánka (befőttesüveg), bulocska (zsemle), paszport (személyazonossági igazolvány)*..” (Cserniczkó 2004: 473)

A kölcsönyszavak különböző csoportosítási lehetőségeit ismerhetjük meg a szakirodalmak által. Ezen csoportosítások egyike a kronológiai szempontú csoportosítás, vagyis az átvétel ideje alapján történő csoportosítás. (Gazdag 2021: 144) A kárpátaljai magyar nyelv szláv lexikai elemeit az átvétel ideje alapján két csoportra oszthatjuk, mégpedig a régi ukrán/ruszin és az új ukrán/ruszin lexikai elemekre. Az első csoport a leggazdagabb, az ide tartozó lexikai elemek átvételének XII. századtól a XX. századig terjedő időintervallummal magyarázható. A második csoportba tartozó szavak 1945 után kerültek be a kárpátaljai nyelvhasználatba. (Lizanec 1993: 51–54)

A keleti szláv nyelvek számos hasonlóságot mutatnak egymással, melyek közül talán a legszembetűnőbb a lexikai állomány nagyfokú hasonlósága, melyet fokoz a más nyelvekből átvett elemek kölcsönös megléte is. (Gazdag 2021: 144)

Az átadó nyelvek szerinti osztályozásra szintén nagy hangsúlyt helyeznek a nyelvészek. A kárpátaljai magyar nyelvjárásokat ért szláv hatás egyaránt lehet ukrán és orosz is. (Kótyuk 2007: 95) Az 1945 utáni átvételekben az orosz elemek többsége figyelhető meg. (Lizanec 1993: 54) Az orosz és az ukrán szoros rokonságban álló keleti szláv nyelvek, amit a szókészletük nagyarányú azonossága is jól mutat. Viszonylag egyszerű az átadó nyelv meghatározása akkor, amikor az orosz és az ukrán nyelvi alak valamilyen hangzásbeli eltérést mutat. Így például a pótkocsi jelentésben használt *pricep* kapcsán egyértelműen ki lehet azt jelenteni, hogy az az orosz *npuyen*, és nem az ukrán

npu4in átvétele. A hullámpala megfelelőjeként használt *sifer* szó viszont az ukrán és az orosz nyelvben is azonos hangalakú. Ez alapján például, nem lehet választ adni arra a kérdésre, hogy melyik nyelvből is vettük át ezt. (Gazdag 2021: 145)

Az eredet mellett a kölcsönzött szavak szófaji eloszlását is nagyszámban vizsgálták, hiszen a szakirodalom szerint nyelvi univerzálénak számít, hogy a nyelvi kontaktushelyzetben a főnevek, az igék és a melléknevek kölcsönözhetőek legkönnyebben egyik nyelvből a másikba. (Bartha 1993: 105)

A szavak fogalomkörü csoportosításával is találkozhatunk egyes munkákban. A nyelvészek többsége szerint, ezáltal pontosabban kirajzolódnak azok a nyelvhasználati szinterek, melyeknél fokozott mértékben érvényesül a szláv nyelvi hatás. (Gazdag 2021: 147).

Fogalomkörü csoportosítás		
Fogalomkörü	Db	Szavak
1. Anyagok	2	herbucid, koncentrát
2. Dokumentumok	5	paszport, beteglap, anketa, kalendár, szertifikát
3. Egészségügy	3	analiz, invalid, poliklinika
4. Cselekedetek, tulajodnságok, testrészek	2	pászol, transzport/tránszport
5. Gasztronómia, ételek, italok	2	pászka, grecska
6. Fogalmak	2	avári(j)a,holodomor
7. Foglalkozások, tisztségek	5	sztároszta, felcser, ATO-katonák, milicista, zootechnikus
8. Földrajzi és külterületi nevek	2	donbász, verhovina
9. Helyiségek	3	dácsa, kupé, pionirház
10. Intézmények	8	kombinát, felcserközpont, internát, milicia/milícia, archív, ATO-hadmüveleti központ, bazár, láger
11. Oktatás, iskola	3	attesztáció, sztipendium, ZNO, olimpiáda

12. Járművek és azok alkotórészei	3	elektricska, marsutka, kamaz
13. Katonaság	2	komisszár, povesztka
14. Közélet	1	majdan
15. Közigazgatás	2	oblászty, rajon
16. Mindennapi élet	2	brigáh, kanalizáció
17. Munkagépek	1	kombájn
18. Népek	2	gruzin, hucul
19. Pénzügy	3	hrivnya, kopek/kopejka/kopijka, rubel
20. Öltözködés	2	kombinzon, visivánka
21. Szervezetek	1	bezpeka
22. Vallás	2	pászka, právoszláv/pravoszláv
23. Háború okán kialakult kifejezések	1	legyözhetetlenségi pontok/megtörhetetlenségi pont

A szó- és szó szerkezet-kölcsönzést a kölcsönzés milyensége alapján három fő csoportra és számos alcsoportra oszthatjuk:

- *direkt kölcsönzés* – a tulajdonképpeni vagy lexémakölcsönzések, a szó szerkezet és frazéma átvételek, a tulajdonnév kölcsönzések, a betűszókölcsönzések, a hangalak- és visszakölcsönzések, illetve az áljövevényszók.
- *indirekt kölcsönzés* – az analóg, homológ és homofón szavakat magába foglaló jelentéskölcsönzés kategóriája, a tükörszavak és tükörkifejezések, valamint a hiperpurizmusok
- *hibrid kölcsönzés* – ide sorolhatjuk a közvetlen és közvetett kölcsönzés együtt érvényesülésének folyamatát, amely a magyar szakirodalomban a részfordításként ismert jelenséggel azonosítható. (Gazdag 2021 149)

A szakirodalom szerint a kölcsönzéseknek öt típusát különböztethetjük meg:

- *Közvetlen kölcsönzés* - a másodnyelvi szó közvetlen, eredeti hangalakjában történő átvétel. Ez a fajta típus jelentős számban használatos a kárpátaljai magyar közösségek kommunikációjában. Ilyen például a *bulocska* „zsömle”.
- *Hangalakkölcsönzés* – egy szó az első nyelv egynyelvű változataiban is ismeretes, viszont a két nyelvű beszélők a másodnyelvre jellemző hangalakban használják.

Például dokument „dokumentum”. A hangalakkölcsönzés kevésbé használatos az előző típushoz képest.

- *Hibrid kölcsönszavak* – azok az összetett szavak tartoznak ide, melyeknek egyik tagja közvetlen kölcsönszó, másik tagja pedig az első nyelvi szóval van helyettesítve. Ilyenek például: főszesztra (főnövér), paszportszám (személyi igazolvány száma).
- *Jelentéskölcsönző szavak* – egy szó jelentése új jelentéssel bővül a másik nyelv hatására. Mint például a kárpátaljai magyar közösségben a csemet „telefonál” szó.
- *Tükörszavak és tükörszók* – ezek a szavak fordítás útján jönnek létre, a másodnyelvi modell alapján. A kárpátaljai magyar közösségekben előforduló tükörszavak például az átfordít „lefordít”, (pénzt) cserél „vált”. (Márku 2013: 29)

Ezek a kölcsönszavak a megszokás eredményei, mivel a mindennapi használatuk során alakultak ki. Olyan szavak ezek, melyet a közösségben élő emberek naponta használnak, munkájuk során, bevásárlás vagy az egymás közötti kommunikáció közben is. A beszélő ismeri a magyar megfelelőjét ezeknek a szavaknak, de élőnyelvi használatukra ritkán kerül sor, így átkerültek a passzív szóincsbe. (Gazdag 2010: 126)

Beregszász boltjaiban, üzleteiben, kocsmáiban, szolgáltató egységeiben, vasút- és autóbusszállomáson, valamint a város piacán tökéletesen ellhet boldogulni a magyar nyelvvel. (Beregszászi–Csernicskó 2003: 110-112) Azonban a feliratok ezeken a helyeken is legtöbbször ukrán nyelven olvashatóak. Tehát, mint ahogyan a hivatalokban, a kereskedelemben, a szolgáltató szférában és a vendéglátóiparban is leginkább csak szóbeliség szintjén használható a magyar nyelv. (Beregszászi–Csernicskó 2003:110-112)

A kétnyelvű környezetben a kontaktusjelenségek társas funkcióinak leírásához meg kell találni a kölcsönzés/kódváltás kiváltó okait. Leggyakrabban a nem megfelelő nyelvtudásból fakadó nyelvi hiányt nevezik meg kódváltás kiváltó okként. (Márku 2013: 33) Hogy miért is váltanak nyelvet időnként a kétnyelvűek? Például, ha a beszélő nem tudja megfelelően kifejezni magát az egyik nyelven, ezért a másik nyelvre vált, hogy orvosolja a tökéletlenséget. Vagy ha valaki egy többségi nyelvről kisebbségi nyelvre vált, az gyakran egy társadalmi csoporttal érzett szolidaritást fejez ki. Az ilyen váltás felhasználható arra is, hogy másokat, akik nem ismerik a nyelvet, kirekesszenek a csoportból. (Csernicskó 2003: 121)

A tanulmányokban olvashatunk néhány laikus véleményt is, hogy miért használunk kölcsönszavakat:

– ... itten ukránok is élnek, oroszok is élnek így mi is átvettük tőlük egyes szavakat, még nem is tudjuk magyarul, hogy mi az. Gondolkodni kell, hogy megfejcük, hogy mit akarunk mondani. (430_NAGYBAKTA_KOSZTYO ERZSEBET (1942)_ANYTR) (Gazdag 2013: 127)

A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén című kutatási program keretében az is vizsgálat tárgya volt, hogy a Magyarországgal szomszédos államokban élő magyar közösségek milyen nyelveket használnak különböző élethelyzetekben. A kutatási program egyik legfőbb ide vonatkozó tanulása, hogy „*A templomban és a családban szinte mindenki magyarul beszél, de a lakásból kilépve egyre kevesebben használják a magyart. [...] A családban alacsony, a nyilvános helyzetekben magas az államnyelv használati aránya*”, illetve hogy „*valamennyi régióban azonos szintereken csökken a magyar nyelv használati aránya, és ezzel párhuzamosan emelkedik a többségi nyelv. Azt is megfigyelhetjük, hogy minél távolabb kerülünk a privát szférától és közeledünk a formális szinterek felé, úgy emelkedik az államnyelv használatát jelző görbe, és esik a magyar nyelvet jelölő*”. (Csernicskó 2017)

A nyelvek közötti érintkezésből kifolyólag szókölcsonzések jönnek létre. (Csernicskó 2004: 473) Ahhoz, hogy egy másik nyelvből egy szót átvegyünk és az a szó meghonosodjon, az átvevő nyelvi közösség tagjainak jól kell ismerniük az átadó nyelvet. (Sulán, 1963: 261.) Az egy nyelvet beszélő emberek beszélgetéseik során a nyelvükön belül fellelhető helyi nyelvváltozatok, nyelvjárások, standard és különböző stílusok, a közvetlen és hivatalos stílus közül választhatnak. Viszont a két nyelven beszélő személyek társalgását illetően az egynyelvűekhez hasonlóan választhat nyelvváltozatot, nyelvi stílust, másrészt pedig választhat a birtokában lévő két nyelv közül is. Ezt a választást nevezzük nyelvválasztásnak vagy kódváltásnak. (Márku 2013: 21)

Nyelvi helyzet a társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális és nyelvi tényezőknek az összesége, amely egymással összefüggésben meghatározzák, hogy egy közösség megtartja vagy nyelvet cserél. (Csernicskó 2004: 473) A Földön számos olyan hely van, ahol az emberek nem csak egy, hanem több nyelvet használnak. Kárpátalján számos nemzetiségű ember él egymás mellett és mindegyik közösség különböző nyelvet használ, az ilyen nyelvi helyzeteket nevezzük kétnyelvű vagy többnyelvű helyzetnek. (Gazdag 2021: 48) A kárpátaljai magyarság esetében őshonos és elrendelt kisebbségi kétnyelvűségről van szó, azaz a közösség nem területcsere miatt, hanem politikai okok miatt vált kisebbségivé. Az itt élő emberek legtöbb tagja csak az iskolában találkozik az államnyelvvél. Ezen kívül a kárpátaljai magyarok jelentős része magyar domináns

kétnyelvű, azaz a privát szférában a magyar nyelv használata szinte kizárólagos, míg a formális színtereken az államnyelv lép érvénybe, mely az egyén nyelvtudása alapján realizálódik. (Csernicskó 1998)

A kárpátaljai magyar nyelvjárásokat illetően a kárpátaljai az északkeleti nyelvjárási régióhoz tartozik. Az északkeleti nyelvjárási régió Románia, Magyarország és Ukrajna területére esik. Három nyelvjárás csoportba sorolhatjuk az említett nyelvjárást, mégpedig:

1. szabolcs-szatmári, bereg-ugocsai, melybe a Munkács és Huszt közötti nyelvjárások tartoznak;
2. ungi, ide az Ungvári járás és a szomszédos kelet-Szlovákia í-ző nyelvjárásait sorolja;
3. a volt Máramaros vármegye helyi nyelvjárásai, melyek nem alkotnak egységes csoportot. (Kiss szerk. 2001, 294)

Kárpátaljai nyelvjárások között különbségek lelhetőek fel, mégpedig a magánhangzók fonéma állománya, egyes magánhangzók megterheltsége és ejtészváltozata tekintetében is. Ennek köszönhetően a kárpátaljai nyelvjárásoknak is több típusa van, melyet Horváth Katalin (1976) a következő típusokba sorol:

1. A Rahói járás nyelvszigetei és Aknaszlatina nyelvjárása;
2. Visk, nyelvjárásziget a Huszti járásban;
3. A Nagyszőlősi és a Beregszászi járás nyelvjárásai;
4. Salánk nyelvjárása a Nagyszőlősi járásban;
5. Badaló (Beregszászi járás) és Dercen (Munkácsi járás) nyelvjárása;
6. Nagydobrony (Ungvári járás) és Beregrákos (Munkácsi járás) palóc nyelvjárászigetekként;
7. Az Ungvári és Munkácsi járás nyelvjárásai.

III. A MÉDIA SZEREPE A TÁRSADALOMBAN

Mára már mindenki előtt ismertté vált, hogy a média nem csupán informálódást szolgál vagy szórakozásra használják, sem pusztán művelődésre, hanem hatalmi funkciója van. (Vass 2005: 119)

A média kifejezés a latin *medium* szóból ered, melynek jelentése: eszköz, közeg, közép. (Bene Zoltánné Pusztai 2013) Valójában mit is jelent a média kifejezés? A kifejezés alatt a köznyelv és a médiaszakemberek mind mást értenek, a köznyelv a média alatt a rádiót és a televíziót érti, míg a kommunikációs szakemberek a mondanivaló kifejezésére használatos közvetítő közegek összességét értik. (Bene Zoltánné Pusztai 2013) A média egyik legfontosabb feladata, a tájékoztatás. A társadalom tagjai felé való információközlés, felvilágosítás, a társadalom kérdéseiben való eligazodást lehetővé tevő üzenetek átadása. (Vass 2005: 154–164) Tág értelemben a média az információk rögzítésére és közvetítésére használt eszközök rendszere. A sajtó, a rádió, a tv és világháló mellett ide sorolható a CD, DVD és videórendszerek, az okostelefonok, ezeken az eszközökön futó alkalmazások, továbbá különféle marketing-eszközök (szórólapok, óriásplakátok, termékcikkek, stb.) (Bene Zoltánné Pusztai 2013) Médiának nevezünk minden olyan kommunikációs rendszert, mely lehetővé teszi, hogy egy társadalom betöltse három létfontosságú funkcióját: a megőrzést, az üzenetek és a különböző tudásformák kommunikációját. (Barbier–Bertho 2004)

A világban minden nap számos dolog, esemény történik, melyek közül a média csupán csak egy részét tárja fel az emberek elé. Az újságírók és szerkesztők úgynevezett „kapuján” nagy mennyiségű információ jut át, melyből a médiaszemélyzet tagjai szelektálnak és eldöntik mely témákat hozzák a nyilvánosság elé. Őket az információk kapuórének nevezik. (Bene-Zoltánné Pusztai 2013)

Az emberek egyik legfontosabb kommunikációs eszköze a beszéd, mellyel az emberek képesek gondolataikat, tapasztalataikat és ismereteiket átadni más emberek számára. A könyvnyomtatás felfedezése előtt, az emberekhez énekmondókon keresztül jutottak el a hírek. (Bene Zoltánné Pusztai 2013)

A következő mérföldkő a kommunikációban nem más, mint az írás, mely által lehetővé vált az információk rögzítése, az ismeretek és tapasztalatok átadása a későbbi nemzedékek számára. Az első kéziratos újságlevél az ókori Rómában kiadott *Acta diurna*

Urbis – A város napi közleményei című kéziratot lap volt, melyet a város fórumán függesztettek ki.

Az írott sajtónak három fontos kritériuma van:

- Az időszerűség – aktuális és friss információkat kell közölnie
- Nyilvánosság – különböző véleményeket jelenítenek meg a közérdeklődésre
- Időszakosság – rendszeres időközönként jelennek meg (Bene Zoltánné Pusztai 2013)

Ezen kívül az írott sajtó termékeit különböző csoportokra lehet csoportosítani. A csoportokat a megjelenésük, a tartalmuk és a célközönség szerint tudjuk csoportosítani. Megjelenésük szerint, lehetnek napilapok, hetilapok, havonta megjelenő sajtótermékek. Tartalmuk szerinte lehetnek hírlapok, kulturális vagy művészeti folyóiratok, tudományos, ismeretterjesztő, különböző témájú magazinok. A célközönség szerint a gyerekeknek szóló lapoktól a nyugdíjasok/ időseknek szóló lapokig terjedhetnek. (Bene Zoltánné Pusztai 2013). A média kulcsfontosságú szerepet játszik az társadalom életében. A média hozza létre a társadalmi életet, de a társadalmi élet később visszahat a médiára. Minden társadalom a média köré épül és nem lehet elmondani egyetlen társadalomról sem, hogy bármely társadalom tudna működni a közvetítés különféle eszközei nélkül, melyek között a legfontosabbak a különböző médiumok. (Barbier–Bertho 2004)

III.1. A kisebbségi média szerepe

A média működését és a megjelenített tartalmakat, akár a kisebbségi akár a többségi média vonatkozásában, egyfajta médialogika befolyásolja. A médialogika alapján dől el, hogy a szerkesztőség az önmaga számára meghatározott hatékonysága szempontjából, mely híreket és milyen módon jelenít meg nagyobb valószínűséggel. (Papp Z. 2014: 11)

A kisebbségi sajtóról elvétve találhatunk szakirodalmakat. A kisebbségi identitás, csoporthovatartozás és média viszonyát a kisebbség önszerveződési képessége és identitásának kialakultsága határozza meg. Négy fontosabb kérdés merül fel:

- A kisebbségi csoport belső kommunikációja, mely által a tagok közlik egymással közös tapasztalataikat.
- A kisebbség országos médiához való hozzáférése.
- A kisebbségnek az országos média által történő beemelése.
- A kisebbség saját médiareprezentációs képessége. (Papp Z. 2014: 17)

Láthatjuk, hogy a kisebbségi média kapcsán való csoportokon belül a kommunikációnak és a többségi médiához való viszonyulásnak van nagyobb szerepe. Ebből kifolyólag tudhatjuk, hogy a kisebbségi csoportok képesek saját médiát fenntartani. (Papp Z. 2014: 17)

A kisebbségi média fennmaradását, illetve fejlesztését támogató állam, azaz a többségi hatalom úgynevezett „multikulturális stratégiáját” a következő öt modell segítségével tudjuk leírni:

1. Integracionista modell – ebben a modellben az állam a kisebbségi médiát a többségibe integrálja, szerves részének tekinti, és a többségihez hasonló módon kezeli.

2. Gazdasági modell – ebben az esetben az állam támogatja a kisebbségi médiát, e támogatásnak azonban az a (nem feltétlenül bevallott) célja, hogy a megvásárolt kisebbségi lojalitás profitálható.

3. Megosztó (divizív) modell – ez az „oszd meg és uralkodj” elvének etnikai médiára alkalmazott megnyilvánulása, miszerint az államnak esetenként érdekében állhat az etnikai kártya kijátszása, mivel ily módon olyan mértékű feszültségeket generálhat, amelyek éppen az ő saját céljai megvalósításához szükséges társadalmi kontrollt teszik lehetővé.

4. Megelőző modell – ezen elgondolás szerint az államnak érdekében állhat saját kisebbségi sajtót létrehoznia, mert ezáltal megakadályozhatja, hogy a kisebbség az államtól független (és ezért nehezen ellenőrizhető) intézményeket hozzon létre.

5. Térítő (prozelita) modell – e modell szerint az állam saját igazát propagáló sajtót hoz létre, amelynek kimondott célja a többség értékrendjének elfogadtatása, így az etnikai elemek háttérbe szorulnak. (Papp Z. 2014: 10)

III.1. Kárpátaljai média alakulása

Kárpátalján 2007-ben 244 féle könyvet adtak ki összesen 162,6 ezer példányban. A szovjet időszakban mindössze három kiadó működött, melyek a Kárpáti, Zakarpatyaa és a Patent nevezetű kiadók, amelyek máig is működnek. Napjainkban már közel negyven kiadó működik. A Kárpátaljai Állami Televízió és Rádiótársaság 2005 óta a Tisza-1 néven sugározza napi 24 órában. Az adások 80% ukrán nyelvű, a többi százalékot a szlovák, magyar, német, román és orosz nyelv tölti be. További kereskedelmi csatornák: az M-studio, mely Munkácsi körzetben fogható, az Aliance TV és a 21 kanal, Unvgáron, a Huszt

és a Nagyszőlős Tv. Azonban a Kárpátaljai TV nézők között többségben nem a helyi csatornákat, hanem az országos csatornákat, mint például az állami ÚT-1 TV-t, a kereskedelmi Inter-t, az 1+1-et, a Pjatij kanal-t, stb. A kárpátaljai kisebbség TV nézői viszont leginkább a magyarországi, gyakran a szlovákiai, romániai és lengyelországi tévéadásokat nézik. (Oficinszkij 2010: 515–517)

Kárpátalján azon belül Beregszászban működő Pulzus Rádió az egyik leghallgatottabb rádió Kárpátalján, mely vegyesen, magyarul és ukránul adja át a híryananyagokat a hallgatóságnak. (Kulin 2017: 128)

Ukrajna törvényeit illetően a műsorokba kerülő anyagok, nem kevesebb mint a fele nemzeti audiovizuális termék kell legyen. A rádióban főműsoridőben minden harmadik dalnak ukránnak kell lennie, továbbá a hírek, szórakoztató és vitaműsorok 60 százalékban államnyelven kerülhetnek csak adásba. (Kulin 2017: 127)

2007 közepéig Kárpátalján 441 sajtókiadvány volt bejegyezve, viszont ezeknek csak a 10% jutott el az olvasókhoz. Az 1990-es évek végétől Kárpátalján a legolvasottabb napilapok a Lembergben megjelenő, ukrán nyelvű ukrán nyelvű Експрес [Express] és Високий Замок [Magas Vár], valamint a Kijevben megjelenő orosz nyelvű Факты и комментарии [Tények és kommentárok]. A megyei lapok közül a legolvasottabb a Новини Закарпаття [Kárpátalja Hírei] (alapítva 1990-ben), valamint a magántulajdonban levő РІО (Реклама. Інформація. Огляд новин) [RIO. Reklámok, információk, hírek] (alapítva 1997-ben), Старий замок – Паланок [Erdődítmény] (alapítva 1998-ban) és Трибуна [Platform] (alapítva 2002 -ben). Fontos szerepeket töltöttek be az egyes pártok megjelenő lapjai, mint például az az Ukrajnai Nemzeti Mozgalom (RUH) kárpátaljai lapja, a Карпатська Україна [Kárpáti Ukrajna] (1991–1992-ben) és a Карпатський голос [Kárpátok hangja] (1994–2004-ben). Kárpátalján tizenkilenc államilag fenttartott lap jelenik meg, ezek közül két megyei, tizenhárom járási és négy városi. A megyei tanácsi hivatalos lapja a a Новини Закарпаття [Kárpátontúli Hírek] a legnagyobb példányszámú kárpátaljai lap, heti húszezer és harmincezer közötti példányszámmal, amely ukrán nyelven jelenik meg. A megyei tanács és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség lapjának nehéz körülmények között kellett fent maradnia, mivel 2005-ben különvált a szerkesztőség és az addig Kárpáti Igaz Szó lapja, két lap jelent meg azonos címeken, melyeknek a fejléc színe volt a megkülönböztető jel. Az egyik a „zöld KISZ”, a másik pedig a „fekete KISZ”. Magyar nyelven 16 újság jelenik meg, mely a Kárpátaljai magyar nyelvű kisebbség igényeit szolgálja. Továbbá román nyelven a técsői és rahói járási állami adminisztráció által alapított Maramureşeni [Máramaros], valamint a magántulajdonban levő Apşa [Apsa]

lapok jelennek meg a kárpátaljai román kisebbségek számára. Orosz nyelven az 1990-es években a legolvasottabb a Единство-плюс [Egység-plusz] című lap volt, amely pénzügyi nehézségek miatt megszűnt, s mára a vezető orosz nyelvű lap a Європа-центр [Európa-központ]. Ezen kívül roma nyelven is jelent meg két újság és folyóirat magánkiadásban és szlovák nyelven két lap jelent meg ezer példányban, mivel Kárpátalján a szlovák nyelvűek lélekszáma nem éri el a hatezer főt. (Oficinszkij 2010: 517)

Az Ukrajnai jogszabályokat illetően a nyomtatott sajtóban és az interneten a legkönnyebb teljesen magyar médiafelületet létrehozni, mivel itt a szabályok sokkal megengedőbbek, mint más területeken. Egy teljesen magyar nyelvű televízió vagy rádió létrehozása elképzelhetetlen. Megyei szinten nem is támogatnak magyar nyelvű napilapokat Kárpátalján, vagyis nem is napilapról beszélünk, mivel jobb esetben az államnyelven megjelenő kárpátaljai újságok is hetente háromszor jelennek meg nyomtatásban. Tehát nyomtatott napilapok, gyakorlatilag hetilapnak számítanak. Napilap jellegüket ezek a lapok az internetes változatukban őrizték meg. (Kulin 2017: 128)

III.1.1. Hagyományos lapok (újságok)

A kárpátaljai magyar kisebbség mára már számos magyar nyelvű sajtótermékkel rendelkezik, viszont ez nem volt így mindig, mivel 1945-ben például az egyetlen magyar újság a Munkács Újság volt, melyet néhány hónapnyi működés után meg is szüntettek. Ezt követően sokáig egy területi és egy járási lapot fordítottak át magyarra, az eredeti ukrán újságból. Ezek a lapok a *Kárpáti Igaz Szó* és a *Vörös Zászló* címen jelentek meg. (Gazdag 2013). Az alább felsorolásra kerülő médiapaletta tételei a Kárpátaljai megyei lapokhoz tartoznak.

A Kárpátaljai nyomtatott sajtókat tekintve az egyik legnagyobb múltra visszatekintő lap, a *Kárpáti Igaz Szó*, mely több hatalom- és rendszerváltást vésztelt át. (Gazdag 2013: 34) 2020 januárjában töltötte a 100. évfordulóját. Elődje a Munkács Újság volt, mely 1920. január 31. jelent meg, nevét a második világháború után változtatták meg. (Kovács 2022: 25) A lap alapítói a Tisza FM Stúdió Kft. és a szerkesztőség kollektívája. (Gazdag 2013: 34) A *Kárpáti Igaz Szó*nak a 2021-es kutatások alapján 14 főállású és 6 külsős munkatársa van. A lapnak hosszú ideje óta van honlapja, mely a kizzo.net címen fut, melyhez a későbbiekben Facebook és Instagram oldalt is csatoltak. A lapigazgató tájékoztatása szerint: „*A magyarság hangja kívánunk lenni az ukrán médiatérben! A magyar lapban*

megjelenő publicisztikákat, magyarokról szóló riportokat, a magyar közélet szereplőit bemutató interjúkat fordítunk le elsősorban és a kárpátaljai magyarságszervezetek állásfoglalásainak is teret adunk” (Kovács 2022: 26-27)

Kárpátalja című lap 2000-es évektől megjelenített hetilap, mely az 1996-tól megjelenő Bereginfo hetilap utódja. (Gazdag 2013: 34) 2021 márciusában 12 200 újságot nyomtattak ki. A lap rendszeresen ad hírt a Kárpát-medencei magyarság életéről, nyomon követi az országban zajló politikai, gazdasági eseményeket, azokról rendszeresen közöl elemző írásokat, beszámol a KMKSZ alapszervezeteiben folyó munkáról. Online a karpatalja.net néven tudjuk megtalálni, melynek 2020 decembere és 2021. január–februárja folyamán 493 ezer látogatója volt. (Kovács 2022: 26)

Kárpátinfo, a Bereginfo 1997-ben megalapított hetilap utódja. Reklámújságként indult A4-es formátumban és csak Beregvidéken lehetett megvásárolni, majd később nagy igény mutatkozott rá így végül családi és ifjúsági lappá fejlesztették. Eleinte Beregszászban nyomtatták, majd 2019-ig Ungváron, ezt követően pedig 2020-tól Ternopilban nyomtatják, elsősorban a rossz nyomdai minőségek miatt váltottak. Online: a karpatinfo.net címen találjuk meg, mely mára Kárpátalja második legnagyobb hírportálja. (Kovács 2022: 28)

Naplopó egy szórakoztató magazin, hetilap, mely Szoboszlai Ildikó nevéhez fűződik, aki 2009-ben alapította meg. Az újság sok tudományos, ismeretterjesztő cikket közöl, de leginkább talán a rejtvényeknek köszönheti nagy népszerűségét. Közel 5000-es példányszámot is elérte, viszont 2021 februárjára 3000 alá csökkent ez a szám. (Kovács 2022: 28–29)

Beregi Hírlap 1912. december 9-én jelent meg, a Beregvidék hivatalos közéleti lapja. A Szovjet rendszerben Vörös Zászló néven volt ismert. 2018 december 31. a lap megszűnt. (Gazdag 2013: 34)

III.1.1. Hírportálok

A modern kor technikai vívmányai, ha megkésve is, de a kárpátaljai magyarságot is elérték. Így mára a hagyományos sajtótermékek (nyomtatott újságok) helyett az aktuális eseményekről, friss hírekről Kárpátalján is egyre többen online tájékozódnak. (Gazdag 2017:187)

A Pro Cultura Subcarpathica által alapított Kárpátalja.ma nevezetű hírportál 2011-ben indult útjára, melynek feladta, hogy a Kárpátalján élő embereknek tájékoztatást adjon a Kárpátaljára és Ukrajnára vonatkozó fontosabb eseményekről. A szerkesztők a kárpátaljai hírportálok közül a leghangsúlyosabb cikkeket lefordították ukrán és angol nyelvre is, mára már az ukrán változatnak is nagyon sok követője akad. (Kovács 2022: 36)

A Kárpátinfo.net alapítója és főszerkesztője Szoboszlai István. Szoboszlai István volt aki elsőként felismerte Kárpátalján az internetben rejlő lehetőségeket, így 1997-ben elindította a Bereginfo.com hírportált, mely 2002-től Karpatinfo.net. Hírgyűjtő, továbbadó hírportálként működik, mely az ukrán hírforrásokban megjelent, kárpátaljai magyarokra vonatkozó cikkek magyar fordítását közli. (Kovács 2022)

Kárpát.in.ua egy kétnyelvű, ukrán-magyar hírportál mely 2020-ban alakult. *„Létrehozásával elsősorban az volt a célunk, hogy a világ dolgai iránt érdeklődő kárpátaljai olvasó – szándékosan nem csupán az itt élő magyarokról beszélék – egy helyen találjon meg minden fontos napi eseményt, illetve az ezekről szóló tudósítást, ami a megyében, Ukrajnában, a Kárpát-medencében, illetve a nagyvilágban bárhol történik”,* fogalmaz Debreceni Mihály főszerkesztő. Tehát minden tartalom ami megjelenik kétnyelvű. A hírportál napi látogató száma 22-25 ezer fő között van. (Kovács 2022)

A Kárpátalján élő népek nyelvi kölcsönhatásának kérdése nagyon rég foglalkoztatja a kutatókat. Az 1800-as években aktív fejlődésnek indult a magyar nyelvet ért szláv hatás rendszeres vizsgálata, viszont a regionális, így beleértve a kárpátaljai magyar nyelvváltozatok vizsgálata meglehetősen későn vette kezdetét. 1973-ban Kótyuk István által írt kandidátusi értekezése az első olyan munka, mely monografikusan dolgozza fel egy kárpátaljai magyar nyelvjárás ukrán kölcsönszavait. Azonban még számos olyan nyelvhasználati szintér van, melyek kutatásai kezdeti fázisban tartanak, mint például a média nyelvhasználata is. A modern kor technikai vívmányai a kárpátaljai magyarságot is elérte, így a hagyományos nyomtatott újságok helyett a friss hírekről, eseményekről Kárpátalján is egyre többen az online tájékozódást választják. (Gazdag 2017: 186–187)

KárpátHír a Magyar Szív-Magyar Szó Alapítvány által kiadott KárpátHír internetes portál az egyik leglátogatottabb hírportál Kárpátalján. 2020. mindössze 938 ezer látogatója volt. Sokak véleménye szerint addig marad fent a hírportál, míg rendbe nem jön az ukrajnai zűrzavaros politikai-gazdasági helyzet, mivel ez a zűrzavaros ukrajnai politikai-gazdasági valóság hozta létre a KárpátHírt. (Kovács 2022)

IV. A KUTATÁSRÓL

A Kárpátalján élő népek nyelvi kölcsönhatásának kérdése nagyon rég foglalkoztatja a kutatókat. Az 1800-as években aktív fejlődésnek indult a magyar nyelvet ért szláv hatás rendszeres vizsgálata, viszont a regionális, így beleértve a kárpátaljai magyar nyelvváltozatok vizsgálata meglehetősen későn vette kezdetét. 1973-ban Kótyuk István által írt kandidátusi értekezése az első olyan munka, mely monografikusan dolgozza fel egy kárpátaljai magyar nyelvjárás ukrán kölcsönszavait. Azonban még számos olyan nyelvhasználati szintér van, melyek kutatásai kezdeti fázisban tartanak, mint például a média nyelvhasználat is. Az internetes újságok/hírportálok nagyban hasonlítanak hagyományos társaikhoz, többségükben szerkesztőség működik, melyekben újságírói végzettséggel és/vagy tapasztalattal rendelkezők dolgoznak. A határon túli magyar nyelvjárások regionális sajátosságainak vizsgálatával értékes információkkal szolgálhatnak. (Gazdag 2017: 186-187)

IV.1. KárpátHír

Már az imént említésre került, hogy a KárpátHír a Magyar Szív-Magyar Szó Alapítvány által jött létre. A KárpátHír hírportál receptje nem mást mint, naponta érdekes híreket tölt fel a célközönségnek, melyek közt olyan hírek is vannak melyek pánikot keltenek. Még az sem nagy probléma, ha ezeknek a híreknek a valóságtartalma csekély. (Kovács 2022)

A hírportál főszerkesztője Kovács Emil, munkatársak: Nemes István, Bálint Sándor, Petrovics Gergely, Natasha Mironova.³ Viszont az egyik legnagyobb érdekesség erről a hírportárról, hogy a portál főszerkesztőjének neve és a munkatársak nevei ugyan meg van adva, viszont senki nem tudja, hogy kik is lehetnek ők valójában. Egy rendezvényen sem mutatkozott még be senki úgy a sajtó kollégáknak, hogy én a KárpátHír munkatársa vagyok. Annyi bizonyos, hogy a cikkeket olvasva feltűnik, hogy akik írták helyi terepismerettel rendelkező újságírók. (Kovács 2022) Eredetileg a híroldal őse a kárpátaljai Nagydobrony község híroldalaként indult, ekkor még ritkán jelentek meg hírek, viszont azok kőkemény orosz propagandacikkek voltak. 2014 őszén pedig új kézbe került a

³ <https://444.hu/2016/04/26/jobbi-kozeli-alapitvany-uzemelteti-a-karpathir-nevu-putyinista-hiroidalt>
(Megtekintés ideje: 2023.03.28.)

hiroldal, később pedig már a KárpátHír néven futott.⁴ A KárpátHír létrejöttét tekintve az ukrainai zűrzavaros politikai és gazdasági valóság alapozta, mely a jelen állás szerint még jó ideig fog működni. (Kovács 2022: 37)

A kárpátaljai magyar nyomtatott médiában a másodnyelvi elemek megjelenése nem egységes, még a sajtótermékeken belül sem. Az újságcikkek szerzői saját belátásuk szerint dönthetik el, hogy milyen formában is szeretnék használni a szavakat. A leggyakoribb használati módok: (Gazdag 2013: 35)

1. A szláv szó kiemelése nélkül fut a szöveg, azaz a szó magyar nyelvi elemként kerül felhasználásra. Például: *2022 februárja óta a családok több mint ezer uniós lakostól összesen 160 millió hrivnyát csaltak ki.* (KárpátHír, 2023. április 1.)

2. A szláv szó idézőjelben található a szövegben, ilyenkor a szerző próbálja éreztetni az olvasóval, hogy az adott szó idegen jellegű. Például: *Az „elektricska” naponta ötször közlekedik és fizetni sem kell az utazásért.* (KárpátHír 2019. június 3.)

3. A szláv szó zárójelben található, a szó magyar megfelelő egyértelműsítésének eszközéül szolgál, bár a beszélő ismeri ezek magyar megfelelőjét, de mivel élőnyelvi használatukra ritkán kerül sor, így a passzív szókincsbe kerülnek át. Például: *A Központi Választási Bizottság (CVK) hivatalos honlapján közzétett hivatalos végeredmény szerint a szavazatok 66,88 százalékát kapta a régi-új polgármester, ez 22 244 voksot jelent.* (KárpátHír 2020.november 7.)

A kárpátaljai sajtóban általánosan elfogadott módszer az ukrainai pártok nevének többféle írása. (Gazdag 2013: 35) Például: *Az Ukrán Biztonsági Szolgálat épp ilyen tevékenységgel vádolta meg az Ellenzéki Platformot.* (KárpátHír 2022.június 22.) illetve: *További részleteket egyelőre az SZBU nem hozott nyilvánosságra.* (KárpátHír 2018.november 30.)

A szláv hatás a kárpátaljai magyarok névhasználatában is befolyást gyakorol, így a keleti szláv szokás szerint, Kárpátalján a magyarokat is háromelemű névvelanyakönyvezik. Ebből kifolyólag a helyi magyar sajtóban és a magyar hírportálok nyelvhasználatában is gyakran találkozhatunk a háromtagú nevekkel. (Gazdag 2017: 190) *Pl. A képviselő nevének és apai családnevének kezdőbetűje is teljesen megegyezik a választás egyik fő esélyesének tartott Julija Volodimirivna Timosenko volt kormányfőnek.* (KárpátHír 2019.február 6)

⁴ <https://444.hu/2016/04/26/jobbi-kozeli-alapitvany-uzemelteti-a-karpathir-nevu-putyinista-hiroidalt>
(Megtekintés ideje: 2023.03.28.8)

Ezen kívül, ha egy ismert személyről esik szó, gyakori, hogy a személy vezetékneve elhagyásra kerül, s csak a keresz- és apai nevükön jelenítik meg. (Gazdag 2017: 190) Például: „*Volodimir Olekszandrovics, leszálltunk. Lebombáztuk Bakhmutot. Holnap egy MiG-29-essel fogok repülni. Ha ennyire szeretné, találkozzunk a levegőben. Ha győz, magáé Bakhmut, ha nem, akkor a Dnyipró folyóig nyomulunk előre.*” (KárpátHír 2023. február 7.)

A szókölcsonzés mértéke és a kölcsönszavak aránya eltérő lehet az egyes dialektusokban. (Cserniczkó 2003: 127) A kétnyelvűséggel foglalkozó szakemberek célszerűnek tekintik, hogy a kölcsönszavakat kategorizálják fogalomkörük alapján, ezáltal pontosabban kirajzolódna az azok a nyelvhasználati szinterek, melyeken fokozott mértékben érvényesül a szláv nyelvi hatás. (Gazdag 2013: 35) A lexikai hungarizmusokat Csopey László 1881 tanulmányában 5, Petro Lizanec 1970 egyetemi jegyzetében 29, Bárány Erzsébet 2010 tanulmányában 15 tematikai csoportba sorolja. Kniezsa István (2000) a magyar nyelv szláv lexikai elemeit 8, míg Kótyuk István 2007 az ungi magyar nyelvjárás ukrán kölcsönszavait 21 fogalomkörbe csoportosítja. (Gazdag 2013: 36) A kárpátaljai magyar nyelv szláv lexikai elemeit az átvétek ideje alapján két csoportba soroljuk, a régi ukrán/ruszin és az új ukrán/ruszin elemek. (Lizanec 1993: 51-54)

A nyelvészek többsége szerint a szavak fogalomköri csoportosításával pontosabban kirajzolódna az azok a nyelvhasználati szinterek, melyeknél fokozott mértékben érvényesül a szláv nyelvi hatás. (Gazdag 2015: 27) Az előbb említett fogalomköri csoportosítások segítségével az általam adatolt lexikai elemek fogalomkörönkénti kategorizálása az alábbiakban tekinthető meg.

IV.1. Gyűjtött kölcsönszavak jegyzéke

analiz– vegyelemzés; vérvizsgálat < ukr. аналіз; or. анализ: *Az ő dolga elvégezni a szükséges vizsgálatokat, analíziseket, majd szükség esetén szakorvoshoz irányítani a páciens.* (KárpátHír 2018.március 8.)

anketa – 1. kérdőív; 2. űrlap < ukr., or. анкета: *A vasút ankétákkal szondáztatja meg a szolgáltatással élő utasokat, hogy kiválassza, mely közétkeztetési vállalkozó menüje a legnépszerűbb körükben.* (KárpátHír 2018. június 17.)

- archív** – levéltár < ukr. архів; or. архив: *Az archívum létrehozásáról a Miniszteri Kabinet döntött, azt még nem tudni hol kap majd helyet az intézmény, de itt tárolják majd a jelenleg a belügyminisztériumban, a titkosszolgálatnál, a határőrségnél és az ügyészségen lévő régi dokumentumokat.* (KárpátHír 2016.december 23.)
- АТО** - a kelet-ukrajnai konfliktus háborús területei; terrorellenes hadművelet < ukr. АТО → Антитерористична операція [ukr. betűszó]; *Turpisságok az АТО-katonák földje körül.* (KárpátHír 2016. Június 9)
- АТО-hadműveleti központ:** *Január 13-án a donbásszi felkelők legalább 70-szer szegték meg a tűzszünetet. Erről az АТО-hadműveleti központ sajtóosztálya nyilatkozott a Facebook oldalán.* (KárpátHír 2016.január 14.)
- attesztáció**– minősítés; érettségi bizonyítvány; a független érettségi letételét igazoló hivatalos dokumentum < ukr. атестація; or. аттестация: *Az új ukrán nemzeti rendőrség kárpátaljai parancsnokságának honlapján panaszt lehet tenni az attesztációért folyamodó rendőrökre.* (KárpátHír 2016.október 4)
- avári(j)a** – 1. baleset; 2. gépkocsibaleset < ukr. аварія; or. авария: *A lap szerint a katasztrófa idején szolgálatban lévő diszpécser tanúvallomásaiban azt mondta: a balesetről nem azonnal értesült, csak percekkel később jelentkezett a Viking Sigyn kapitánya a 22-es csatornán, azaz nem a vészhelyzetvonalon. A diszpécser nem értette, mit mond a kapitány, aki egyszerre beszélt oroszul, németül, angolul, és csak visszakérdésre nyögte ki, hogy “havária”.* (KárpátHír 2019. július 15.)
- bazár** – piac < ukr., or. базар *Ugyanakkor ahhoz, hogy újraüzemelhessen a bazár, ahhoz a helyhatalmi szervek engedélyére is szükség van.* (KárpátHír 2020 április 1)
- beteglap** – a keresőképtelenségre vonatkozó orvosi igazolás < or. больничный лист: *Október 1-től a beteglapokat kizárólag az elektronikus adatbázisban állítják majd ki Ukrajnában.* (KárpátHír 2021.október 1.)
- безпека**– állambiztonsági szervek < ukr. безпека; or. органы государственной безопасности [or. mozaikszó]: *Az új előírás szerint a külföldre tartó járművezető adatainak szerepelnie kell a közlekedésbiztonsági szerv az Ukrtranszбезпека adatbázisában.* (KárpátHír 2022.május 26.)
- borscs** – borscsleves; ukrán céklaleves < ukr., or. борщ: *Az Ellenzéki Platform nevű párt vezére szerint enyhén szólva is bosszantó, hogy a borscs alapanyagául szolgáló zöldségek (káposzta, cékla, hagyma, burgonya,) ára kétszer annyi, mint a külföldről behozott banáné vagy a narancsé.* (KárpátHír 2019. május 3.)

- brigád**– 1. munkáscsoport; 2. brigád, dandár, csapat < ukr., or. *бригада*: *A hét fős társaság tagjai odáig vetemedtek, hogy rátámadtak az egészségügyi brigádra, szétverték a gyógyszeres táskát tartalmát.* (KárpátHír 2020.június 29.)
- dácsa**– 1. nyaraló; 2. kerti lak, házikó < ukr., or. *дача*: *A 3,2 hektáros birtok, melyre a dácsa épült a szovjet érában üdülőként üzemelt, míg 2007-ig az ukrán elnök 1,2 millió dollárért meg nem szerezte.* (KárpátHír 2017.szeptember 1.)
- Donbász**– Donyec-medence; donyecki szénmedence < ukr. *Донбас*: *Hangsúlyozta, 2018-ban el kell érni, hogy szűnjön meg a Donbással szembeni gazdasági és közlekedési blokád.* (KárpátHír 2017.december 27.)
- elektricska**– villanyvonat, a magyarországi HÉV- nek megfelelő helyközi vonatjárat < ukr., or. *електричка*: *Ahol lesz szerződés, ott korszerű „elektricskák” viszik majd az utasokat.* (KárpátHír 2021. január 18.)
- felcser** – orvossegéd; felcser < ukr., or. *фельдшер*: *Az egészségügyi alkalmazottak, így az ápolók, felcserek havi keresete 13,5 ezer hrivnyára módosul.* (KárpátHír 2021.december 2.)
- felcserközpont**- ukr., or. *медпункт*: *Az esetet a körzeti felcserközpont dolgozója jelezte a rendőrségnek, akinek feltűnt, hogy a nyilvántartásban lévő terhes nőnek hirtelen eltűnt a pocakja.* (KárpátHír 2018.november 1.)
- grecska**– tatárka, hajdinakása < ukr., or. *гречка*: *A grecska viszont, mivel csökkent az igény iránta, kevesebbe kerül.* (KárpátHír 2017.szeptember 26.)
- gruzin**– 1. grúz; 2. grúz nemzetiségű ember < ukr., or. *грузин*: *A Petro Porosenko Blokk egyik képviselője, Szerhij Lescsenko, aki jelen volt, arról számolt be, hogy Avakov és Arszenyij Jacenyuk kormányfő „legrúzinozta” a kormányzót, sőt, javasolták neki, menjen el inkább Ukrajnából.* (KárpátHír 2015.december 15.)
- herbicide**– gyomirtószer < ukr. *гербицид*; or. *гербицид*: *Becslések szerint hektáronként 70 dollár (21 ezer forint) megtakarítást lehet elérni gyomirtónak ellenálló repcével, mivel így összességében kevesebb – és olcsóbb – herbicide kijuttatásával megoldható a gyomok elleni védelem – számolgat az usda.* (KárpátHír 2019.október 31)
- holodomor** – éhínség < ukr. or. *голодомор*: *Szavai szerint ezzel pontosabb értékelést lehet adni a holodomor veszteségeiről.* (KárpátHír 2015.november 28.)
- hrivnya**– Ukrajna hivatalos pénzneme < ukr. *гривня*: *Ukrajnában jelenleg 6700 hrivnya a minimálbér.* (KárpátHír 2023.április 2.)
- hucul**– a Kárpátokban élő ukrán népcsoport < ukr., or. *гуцул*: *A házaspár megtekintette a „Hucul mágia” nevű tárlatot is, ahol a múzeum tulajdonosa egy jellegzetes hucul*

*hangszerrel, a havasi kürttel lepte meg az ukrán elnököt. (KárpátHír 2021.május 3.)
Ezért azt a részét, amelyik Frankivsz megyével határos, tehát a Rahói járást, amely bár egy sajátos hucul vidék, nem is fog létezni. (KárpátHír 2020. június 9.)*

internát – bentlakásos iskola < ukr. інтернат; or. интернат: *Plusz figyelemre szorulnak azon családok, amelyekbe 42 ezer internátusban nevelkedő gyerek tért vissza a karantén miatt. (KárpátHír 2020.május 8.)*

invalid– rokkant; mozgássérült < ukr. інвалід; or. инвалид: *A különleges ellátásra szoruló kifejezés humánusabb az invalidnál, ami egyenes fordításban azt jelenti, hogy nem teljes értékű valaki. (KárpátHír 2017.december 19.)*

kalendár – naptár < ukr., or. календар: *Ukrajnában átírhatják az ünnepek kalendáriumát, kikerülhet abból március nyolcadika, május elseje és május kilencedike is. (KárpátHír 2017.február 4.)*

kámáz < or. КАМАЗ; – jelentésbővüléssel a KAMAZ márkanévből – teherautó: *A hadkiegészítő parancsnokság főhadnagya, ahelyett, hogy a terrorellenes hadműveleti (ATO) zónába vezényelte volna a helyi cég álltak felajánlott Kamazt, inkább bérbe adta egy mezőgazdasági vállalatnak. (KárpátHír 2016. január 20.)*

kanalizáció– csatornázás; szennyvízhálózat < ukr. каналізація; or. канализация: *Amikor rajtuk csaptak, a vécében a kanalizációs csatornában találtak a rejtegetett pénzekre. (KárpátHír 2017.augusztus 19.)*

kombájn– 1. aratógép; 2. kombájn < ukr., or. комбайн: *Hozzáteve, hogy hamarosan a többi megszállva tartott területen is elindulnak a kombájnok. (KárpátHír 2022.június 21.)*

kombinát– 1. szövetkezet; 2. egyesített üzem < ukr. комбінат; or. Комбинат: *Kiderült, hogy a kombinát önkényesen használja fel a vízkészletet, nem ügyel a szennyvíz minőségére, miatt abban jóval magasabb a káros, mérgező anyagok aránya a megengedettnél. (KárpátHír 2018.március 28.)*

kombinzon– kezelőszoba < ukr. комбінезон; or. комбинезон: *A beregszászi járási kórház 5 db. Siriusmed 30 típusú lélegeztetőgépet, valamint védőruházatot (400 db. Kombinzont), illetve egyszer használatos gumikesztyűket (15 600 db.) kapott. (KárpátHír 2020. október 6.)*

komisszár – biztos [tisztség]; kommunista politikai biztos; A szó a csendbiztos és a rendőrbiztos megnevezéseként régen a magyar nyelvben is használatos volt < ukr. комісар; or. комиссар: *Ukrajnában javában zajlik a mozgósítás, és számos kérdést*

vet fel jó néhány videóra rögzített eset, amikor a katonai komisszárók képviselői „erőszakkal” viszik el a hadköteles korú férfiakat. (KárpátHír 2023. február 20)

koncentrát– koncentrátum; sűrítmény < ukr., or. концентра: *A hamisított konyak receptje meglehetősen egyszerű volt: a kétes eredetű szeszhez koncentrátumot és a színezőanyagot keverték. (KárpátHír 2016.április 21)*

kopek/kopejka/kopijka– fémpénz; az orosz/szovjet rubel váltópénze < ukr. копійка, or. копейка: *Bizonyos emelkedés már most is érzékelhető, Kárpátalján átlagosan 50 kopekkel lett drágább a kenyér. (KárpátHír 2016.november 8.)*

kupé– 2 vagy 4 személy részére biztosított vonatfülke < ukr., or. купе: *A kupéban pont nem tartózkodott senki így személyi sérülés nem történt. (KárpátHír 2019. Február 13.)*

láger– tábor < or. лагерь *A vádirat szerint a táborban végzett tevékenységéből adódóan mindketten bűnrészesek az ott elkövetett gyilkosságok valamennyi típusában, így a gázkamra révén végrehajtott emberölésekben és más módszerekkel elkövetett tömeges kivégzésekben, valamint a lágerbe hurcolt emberek halálra dolgoztatásában és éheztetésében. (KárpátHír 2019.október 19.)*

majdan– 1. tér; összejöveteli hely; 2. Kijev főtere; 3. a narancsos forradalom megnevezése < ukr., or. майдан: *Az ukrajnai lakosság 34 %-a ma nem támogatná sem a nyolc évvel ezelőtti kijevi Majdan követőit, sem az ellenzőit. (KárpátHír 2021-december 24.)*

marsutka– iránytaxi < ukr., or. közny. Маршрутка: *Ingyen utaztatnak szilveszter éjjelén az ungvári marsutkák. (KárpátHír 2016. December 30.)*

milicia/milícia– rendőrség < ukr. міліція; or. милиция: *A milíciák szóvivője szerint miután kiűzték a dzsihadistákat Irakból, a szomszédos Szíriában folytatnák harcukat. (KárpátHír 2016.október 30)*

milicista – rendőr *A török hadsereg 71 szíriai kurd milicistával végzett az utóbbi egy hétben Észak-Szíriában – jelentette pénteken az Anadolu török állami hírügynökség a török hadsereg közleményére hivatkozva.(KárpátHír 2017 március 11.)*

oblászty – terület; a megyének megfelelő közigazgatási egység < ukr., or. область *Október 1-től a beteglapokat kizárólag az elektronikus adatbázisban állítják majd ki Ukrajnában. (KárpátHír 2021.október 1.)*

olimpiáda– vetélkedő, olimpia < ukr. олімпіада; or. олимпиада *Ezt Volodimir Zelenszkij elnök jelentette be pénteken a nemzetközi olimpiádák nyerteseivel és tanáraikkal találkozva. (KárpátHír 2021.október 3)*

- pászka**– 1. Húsvétkor a zsidóknál kenyér helyett sült kovásztalan vékony tészta; 2. a Húsvéti ünnep maga < ukr. közny. паска [пасхальний хліб]; or. пасхальный хлеб: *A húsvéti kosarába többnyire: pászka (kalács), tojás, sajt, vaj, buzsényina (fokhagymás sülhús), házi kolbász, szalonna, torna kerül.* (KárpátHír 2017.április 11.)
- pászka**– 1. Húsvétkor a zsidóknál kenyér helyett sült kovásztalan vékony tészta; 2. a Húsvéti ünnep maga < ukr. közny. паска [пасхальний хліб]; or. пасхальный хлеб: *A szentelt pászkát az Ukrposta honlapján vagy call-centerén lehet megrendelni április 12-ig.* (KárpátHír 2020. április 10.)
- pászol**– megfelel < ukr. пасувати, or. пасовать: *A politikai elemzők szerint egy előrehozott parlamenti választás nyáron volna időszerű, ám ismerve az ukrán mentalitást a szabadságolás idején sem Zelenskijnek, sem Porosenkónak nem pászolna az időpont.* (KárpátHír 2019. március 20.)
- paszport** – személyigazolvány < ukr., паспорт: *Tudja-e, hogy nagyon sok ukrán településen mekkora népszerűségnek örvend a magyar nyelvtanulás, a kárpátaljai ukránok többsége gondolkodás nélkül lecserélné az ukrán paszportját az európai uniós magyar okmányra?* (KárpátHír 2016. szeptember 2.)
- pionír, pionírház**– 1. úttörő ”fiú”; 2. pionír; 3. maga az úttörőszervezet < ukr. піонер; or. пионер: *Ezeket követték a szocializmus évtizedei, amelyben a nemzet összetartozását tagadták, szimbólumait a sör-virslivel, templomait a pionírházakkal váltották fel.* (KárpátHír 2016. május 30.)
- poliklinika**– rendelőintézet, ambulancia < ukr. поліклініка; or. поликлиника: *Ez a volt járási poliklinika egyik objektuma, ahol várhatóan két hónapon belül befejeződnek a javítási munkálatok – közölte Valerij Samardak, a város polgármestere.* (KárpátHír 2023.február 9.)
- povesztka**– katonai behívó < or. повестка: *Azonban ne feledjük: a lényeg, hogy személyesen ne vegyük át a „povesztkát”!* (KárpátHír 2015.június 10)
- pravoszláv/právoszláv** – 1. ortodox; 2. ortodox vallású ember < ukr. православний; or. православный: *Parlamenti képviselők egy csoportja azzal a javaslattal állt elő, hogy tiltsák be az Ukrajnai Orosz Pravoszláv Egyházat.* (KárpátHír 2022.március 29.)
- rajon**– 1. járás; 2. kerület, körzet < ukr., or. район: *A Nemzeti Választási Bizottság megállapítja, hogy a Szervező egyrészt a „az ukrajnai Kárpátaljai terület (Zakarpatszka oblaszty), másrészt „kiemelten az ukrajnai Beregszászi járás (Berehivszkij rajon)” területek lakosságának népszavazáson kifejtett*

akarathivatalosításának megtörténtehez kötné Ukrajna Európai Unió csatlakozásának „nemzeti jogrendbe történő iktatását”. (KárpátHír 2016.augusztus 26.)

rubel– rubel, Oroszország és a volt Szovjetunió hivatalos pénzneme < or. рубль: *A rubel gyengülése – bár inflációs hatással is járhat – nem feltétlenül okoz problémát az orosz gazdaságnak, hiszen a tavalyi energiaár-robbanás idején a kormányzat a rubel túlzott erősödése miatti aggodalmának adott hangot.* (KárpátHír 2023.március 31.)

szertifikát – bizonyítvány; igazolás, tanúsítvány < ukr. сертифікат; or. сертификат: *A nemzetközi szertifikát több információt fog tartalmazni gazdájáról, míg a belföldihez egy fénykép is társul majd és a karantén újabb szigorítása esetén lesz alkalmazható.* (KárpátHír 2021.augusztus 21.)

sztároszta - 1. régi [falusi] bíró; 2. vezető, felelős; 3. iskolai felügyelő < ukr., or. староста: *A Beregszászi Városi Tanács második ülésén a határozati javaslatok megvitatása során a képviselők jóváhagyták a helyi elöljárókat (sztárosztákat) a Beregszászi Kistérségben – közölte Babják Zoltán, Beregszász polgármestere Facebook-oldalán.* (KárpátHír 2020.december 14.)

sztipendium– ösztöndíj < az ukr. стипендія; or. стипендия visszalatinosított változata: *Az egyetemi és főiskolai diákok kitűnő előmenetel esetén havi 2550 hrivnyás sztipendiumra jogosultak.* (KárpátHír 2022. Február 10.)

transzport/tránszport– 1. szállítás; 2. szállítmány < ukr., or. транспорт: *A hegyi mentőkből és orvosokból álló csoport másfél órán belül elérte az eset helyét, itt elsősegélyben részesítették a túrázót, majd egy hordágy segítségével az egyik közeli településen várakozó mentőautóhoz transzportálták.* (KárpátHír 2019. Június 16.)

verhovina– hegyvidék; felvidék, felföld < ukr. верховина: *Az elmúlt hétvégén az ivano-frankovszki Verhovinán rendezték meg az országos síugró bajnokságot a gyermek illetve ifjúsági korosztály számára.* (KárpátHír 2016.március 22)

visivánka- ukrán népi hímzéssel díszített ing: *Továbbá olyan dolgok is helyet kaptak a jelképek sorában, mint a “visivánka”, az útleveél vagy az ukrán dalok és zene.* (KárpátHír 2021. augusztus 28.)

ZNO– külső független érettségi tesztelés < ukr. ЗНО → зовнішнє незалежнє оцінювання: *Jegor Sztadnij úgy fogalmazott, az Ukrán Oktatásminőségi Értékelő Központ több variációt is kidolgozott a ZNO és a felvételi vizsgák levezetésére.* (KárpátHír 2020.március 24)

zootechnikus– 1. állattenyésztési szakember; 2. zootechnikus < ukr. зоотехнік, or. зоотехник: *Amiatt egyre nagyobb az igény a jó állatorvosokra és zootechnikusokra.* (KárpátHír 2018. március 19.)

2022. február 24-én hajnalban Ukrajna nagyvárosaiban megszólaltak a légvédelmi szirénák. Oroszország rakétatámadást indított az ország területére és ezáltal elkezdődött az orosz-ukrán háború, mely mai napig tart.⁵ A háború okán kialakult és elterjedt néhány kifejezés, mely ugyancsak szláv hatást mutat. Mint például:

пункт незламності – mely tükörfordításként jelenik, legyőzhetetlenségi pontok/megtörhetetlenségi pont formájában: *Kárpátalján 365 megtörhetetlenségi pont működik, és január végéig még több mint 70-et nyitnak.* (KárpátHír 2023. január 25.), vagy: *153 Legyőzhetetlenségi pontot nyitottak megyénkben, közülük 117 a helyi önkormányzatok épületében található.*(KárpátHír 2022. November 29.)

IV.1. Fogalomköri csoportosítás

Anyagok: *herbucid, koncentrát*

Dokumentumok: *paszport, beteglap, anketa, kalendár, szertifikát*

Egészségügy: *analiz, invalid, poliklinika*

Cselekedetek, tulajdonságok, testrészek: *pászol, transzport/tránszport*

Gasztronómia, ételek, italok: *pászka, grecska*

Fogalmak: *avári(j)a, holodomor*

Foglalkozások, tisztségek: *sztároszta, felcser, ATO-katonák, milicista, zootechnikus*

Földrajzi és külterületi nevek: *Donbász, verhovina,*

Helyiségek: *dácsa, kupé, pionirház*

Intézmények: *kombinát, felcserközpont, internát, milicia/milícia, archív, ATO-hadműveleti központ, bazár, láger*

Oktatás, iskola: *attesztáció, sztipendium, ZNO, olimpiáda,*

Járművek, közlekedési eszközök: *elektricska, marsutka, Kamaz*

Katonaság: *komisszár, povesztka*

Közélet: *majdan*

Közigazgatás: *oblászty, rajon*

Mindennapi élet: *brigád, kanalizáció*

⁵ <https://novekedes.hu/elemezsek/egy-eve-tart-a-haboru-terkepeken-mutatjuk-365-nap-esemenyeit>
(Megtekintés ideje: 2023. 04. 30.)

Munkagépek: *kombájn*

Nemzetek, népek, megnevezése: *gruzin, hucul*

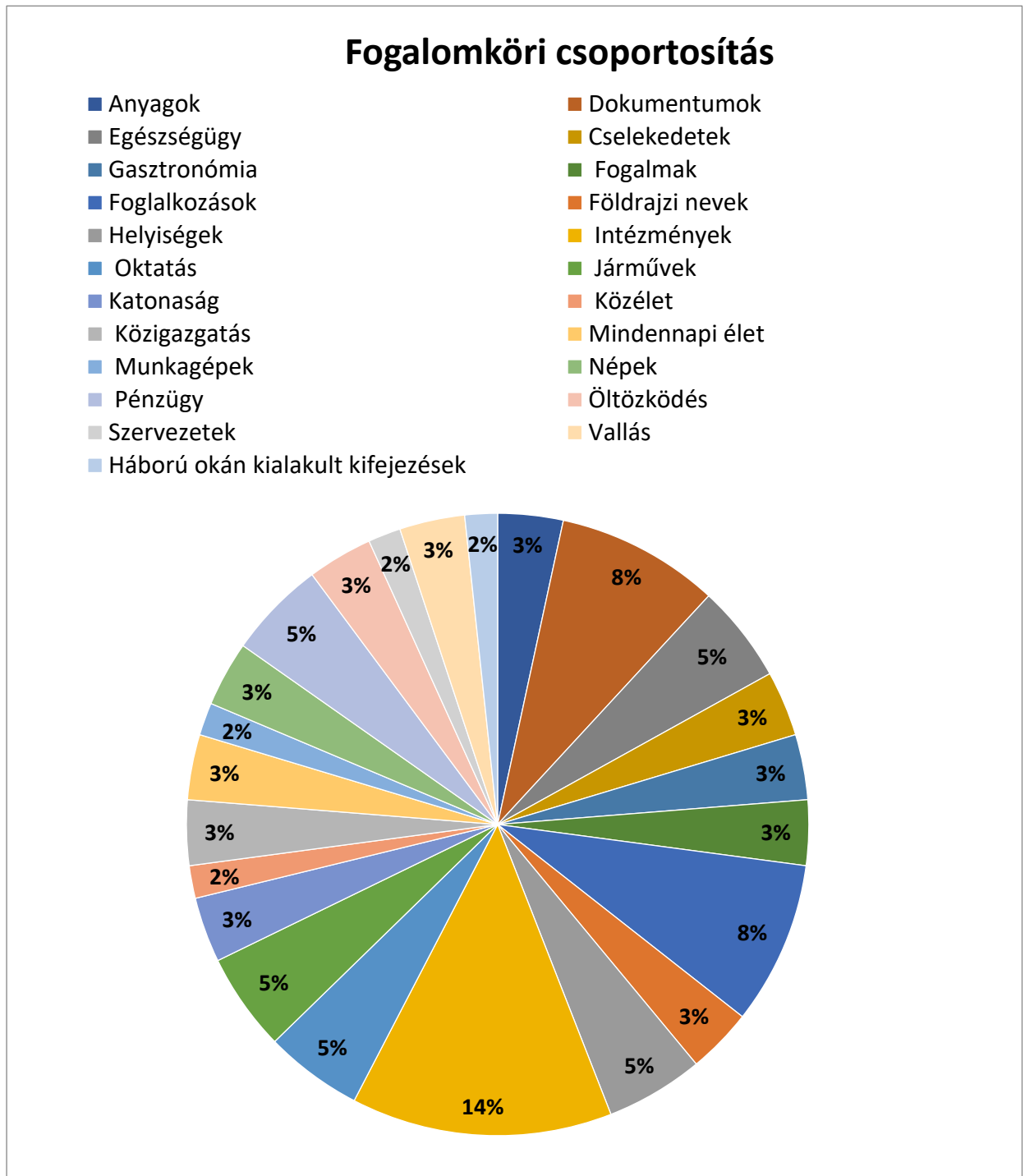
Pénzügy: *hrivnya, kopek/kopejka/kopijka, rubel*

Öltözködés, ruházat: *kombinzon, visivánka*

Szervezetek, pártok: *bezpeka*

Vallás: *pászka, pravoszláv/právoszláv*

Háború okán kialakult kifejezések: *legyőzhetetlenségi pontok/megtörhetetlenségi pont*

V. ÖSSZEGZÉS

A Trianoni békeszerződést követően az addig is kevésbé kutatott peremnyelvjárások a határok kialakulása és a politikai helyzet miatt teljesen kiestek a kutatásokból. Így a kárpátaljai magyar nyelvjárások vizsgálata a Kárpátalján élő nyelvészek feladata lett.

A Kárpátalján együtt élő népek nyelvi és kulturális helyzete nagyon rég foglalkoztatja a szakembereket, ezen belül pedig a magyar nyelvet ért szláv nyelvi hatás kérdése is. A hétköznapi kommunikáció során egy kárpátaljai magyar gyakran találja magát szembe egy más nyelven beszélő emberrel, és sokszor kerül olyan szituációba, amikor az anyanyelvén nem tudja megértetni magát. Ilyenkor előfordul, hogy egy másik nyelvet, jelen esetekben az ukrán vagy orosz nyelvet, kell használnia annak érdekében, hogy megértesse magát a másik személlyel.

Ahogy a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban, úgy a kárpátaljai magyar sajtóban is sokszor előfordulnak az ukrán nyelvből átvett szavak. Kutatásom során betekintést nyerhettem a sajtó termékeinek különböző csoportosításába, mely segítségével a Kárpátaljai sajtótermékeket tudtam csoportosítani.

A régebbi időkre visszatekintve a kárpátaljai magyar kisebbség körében nem voltak jellemzőek a magyar nyelvű sajtótermékek, mára ez változott és számos magyar nyelvű újság és hírportál jött létre. Ezekben az újságokban az ukrán nyelv megjelenése nem egységes, az újságcikkek szerzői saját belátásuk szerint dönthetik el hogy, hogyan és milyen formában is szeretnék használni a szavakat. Munkámban a KárpátHír hírportál anyagaiban fellelhető szláv nyelvi hatásokat kutattam. A cikkek szövegeiben nagyon sokszor előfordulnak a másik nyelvből átvett szavak. A leggyakrabban ezek a szavak magyar nyelvi elemként találhatók meg, vannak olyan esetek mikor a szláv szó idézőjelben, és előfordul, hogy zárójelben van feltüntetve.

A szláv eredetű szavakat melyeket a hírportál anyagaiban találtam, példamondattal együtt tüntettem fel, ezt követően a szavakat fogalomköri csoportosításba helyeztem, mely által pontosabban kirajzolódtak azok a nyelvhasználati szinterek, melyeken nagyobb mértékben vannak jelen a szláv nyelvi hatások.

Összeségében elmondható, hogy a kárpátaljai nyelvjárás számos szláv nyelvi elemmel bővült az évek során, mely nem csak a mindennapi kommunikáció során, hanem az írott anyagokban is fellelhető. A leggyakoribb kölcsönzések az intézmények, dokumentumok, egészségügy és foglalkozások fogalomköri csoportosításában voltak.

V. РЕЗЮМЕ

Після Тріанонського мирного договору маргінальні діалекти, які до того часу були малодосліджені, були повністю виключені з дослідження через формування кордонів і політичну ситуацію. Таким чином, дослідження закарпатських угорських говірок стало завданням мовознавців, які проживали на Закарпатті.

Мовно-культурна ситуація спільно проживаючих на Закарпатті народів давно хвилює фахівців, зокрема й питання слов'янського мовного впливу на угорську мову. У повсякденному спілкуванні закарпатський угорець часто опиняється віч-на-віч з іншомовною людиною, часто опиняється в ситуації, коли не може порозумітися рідною мовою. У таких випадках ви повинні використовувати іншу мову, в цих випадках українську або російську, щоб співрозмовник вас зрозумів.

Як і в закарпатських угорських говорах, у закарпатській угорській пресі часто зустрічаються слова, взяті з української мови. Під час дослідження я зміг отримати уявлення про різні групування прес-продукції, за допомогою яких я зміг згрупувати прес-продукцію Закарпаття. З огляду на минуле, медійна продукція угорською мовою не була типовою для угорської меншини Закарпаття, але сьогодні це змінилося і з'явилися численні угорськомовні газети та портали новин. Поява української мови в цих газетах неоднорідна, автори газетних статей можуть на власний розсуд вирішувати, як і в якій формі вони хочуть використовувати слова. У своїй роботі я досліджував слов'янські мовні впливи, виявлені в матеріалах новинного порталу KárpátHír. Тексти статей часто містять слова, взяті з іншої мови. Ці слова найчастіше зустрічаються як угорські мовні елементи, бувають випадки, коли слов'янське слово взято в лапки, а іноді вказано в дужках.

Слова слов'янського походження, які я знайшов у матеріалах новинного порталу, були перераховані разом із прикладами речень, після чого я розмістив слова в концептуальну групу, через яку можна визначити сфери використання мови, в яких присутні слов'янські мовні впливи. більшому обсязі були точніше окреслені.

Загалом можна сказати, що підкарпатський діалект протягом багатьох років поповнився багатьма слов'янськими мовними елементами, які можна знайти не лише в повсякденному спілкуванні, а й у письмових матеріалах. Найпоширенішими були запозичення в концептуальному групуванні установ, документів, охорони здоров'я та професій.

VI. FELHASZNÁLT IRODALOM

- Barbier, Frédéric–Bertho Lavenir, Catherine 2004: *A média története*. Diderot-tól az internetig. Osiris Kézikönyvek, Osiris Kiadó, Budapest.
- Bartha Csilla 1993: *Egy amerikai magyar közösség nyelvhasználatának szociolingvisztikai megközelítései*. Kandidátusi értekezés. Kézirat. Budapest.
- Bartha Csilla 2000: *Kétnyelvűség, oktatás, kétnyelvű oktatás és kisebbségek*. *Educatio*, 9 (4). pp. 761-775.
- Bartha, Csilla (1996) *A társadalmi kétnyelvűség típusai és főbb vizsgálati kérdései*. *Magyar nyelvőr*, 120. pp. 263-282.
- Bene Zoltánné Pusztai Virág 2013: *Médiaelmélet „Mentor(h)áló 2.0 Program” TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0008 projekt*
- Beregszászi Anikó–Cserniczkó István 2003: A magyar nyelv használatának lehetőségei Kárpátalján de jure és de facto. In: Nádor Orsolya és Szarka László szerk., *Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában*, Budapest: Akadémiai Kiadó. 110–122.
- Beregszászi Anikó–Cserniczkó István 2003a: A kétnyelvűség típusai. In: Cserniczkó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 31-34
- Beregszászi Anikó–Cserniczkó István 2003b: A kétnyelvűség típusai a kárpátaljai magyar közösségben. In: Cserniczkó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 34–42.
- Brenzovics László et al. 2020: *A nyelvi jogok folyamatos szűkítése Ukrajnában : A kárpátaljai magyar érdekvédelmi szervezetek és kutatók közös alternatív jelentése az Ukrajna által az Európa Tanács Szakértői Bizottságához a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája ukrainai alkalmazásáról benyújtott negyedik periodikus jelentés kapcsán*. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Beregszász-Ungvár.
- Cserniczkó István 1998: *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely, Budapest.
- Cserniczkó István 2003: A kódváltás. In: Cserniczkó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.120-124

- Csernicskó István 2004: A magyar nyelv kárpátaljai helyzetéről. *Magyar Tudomány*, 50. (110.) évf. 4. sz. / 2004. 473–480.
- Csernicskó István 2010: *Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar, ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai magyar közösségben. Ungvár, PoliPrint, 2010. (135 lap)*
- Csernicskó István 2017: Nyelv, nyelvtudás és nyelvhasználat Kárpátalján a TANDEM 2016 kutatás adatai alapján. *Kisebbségi Szemle: A Nemzetpolitikai Kutatóintézet Folyóirata*, II (2)., 41-63.
- Csernicskó István, Hires-László Kornélia, Karmacsai Zoltán, Márku Anita, Máté Réka, Tóth-Orosz Enikő 2021: *A magyarok és a magyar nyelv Kárpátalján*, Termini Egyesület Törökbálint
- Dobos Sándor 2021: Községnevváltozások és -rendezések a mai Kárpátalja területén (1898–2000). In: *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*, II. RF KMF – „RIK-U” Kft. Beregszász–Ungvár, 50–65.
- Gazdag Vilmos 2010: Szláv eredetű lexikai elemek a Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban (Kárpátalja, Ukrajna) In: Fábri, István; Kötél, Emőke (szerk.) *Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományőrzéstől a nyelvi identitásig*, Budapest, Magyarország: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 125-160.
- Gazdag Vilmos 2013: Keleti szláv hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban: Tudománytörténeti áttekintés. *Kisebbségkutatás* 22. évf : 2. szám pp. 66-101
- Gazdag Vilmos 2013: Orosz/ukrán lexikai elemek a kárpátaljai magyar nyomtatott sajtóban. In: Gecső Tamás – Sárdi Csilla szerk. *Nyelvhasználat a médiában*, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, Tinta Könyvkiadó Budapest, 33–40.
- Gazdag Vilmos 2015: *A kárpátaljai magyar nyelvhasználat orosz/ukrán kölcsönszavai* Zempléni Múzsza, Társadalomtudományi és kulturális folyóirat, 25–30.
- Gazdag Vilmos 2017: Az államnyelvi hatás tükröződése a kárpátaljai magyar hírportálok nyelvhasználatában. In: Novák, Anikó (szerk.) *Kölcsönös átszövődések : A Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégiuma 2016. évi PhD-konferenciájának tanulmányaiból* Budapest, Magyarország : Külgazdasági és Külügyminisztérium, pp. 185–198.
- Gazdag Vilmos 2021: *Szláv elemek a Kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban*, Termini Egyesület, Törökbálint.

- Karmacszi Zoltán 2007: *Kétnyelvűség és nyelvészajátítás* Rákóczi-füzetek XXV. PoliPrint, Ungvár.
- Kiss Jenő (szerk.): *Magyar Dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Kótyuk István 2007: Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре. Под редакцией и с предисловием А. Золтана. Ниредьхаза
- Kovács Elemér 2022: Kárpátaljai magyar médiumok, In: Apró István: *Magyar médiaműhelyek a Kárpát-medencében*, Médiatudományi Intézet, 11–48.
- Kovály Katalin et al. 2022: Kárpátaljáról Dióhéjban In: Ferenc Viktória: *Kárpátalja mozgásban: társadalmi változások és interetnikus viszonyok az Euromajdan után*. 11-19
- Kulin Zoltán 2017: A kárpátaljai magyar sajtó In: Apró István: *Határon túli magyar médiumok 2016*, Médiatudományi Intézet, 127–169.
- Lizanec Péter 1970: Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján). Egyetemi jegyzet. Az USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma, Uzshorodi Állami Egyetem. Uzshorod.
- Lizanec Péter 1993: Ukrán valamint orosz elemek a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In: Az Ungvári Hungarológiai Intézet tudományos gyűjteménye, Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest. 50–56.
- Márku Anita 2013: „Po Zákárpátszki“ *Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben*. Líra Poligráfcentrum Ungvár.
- Molnár D. István 2021: Kárpátalja népessége In: *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*, II. RF KMF – „RIK-U” Kft. Beregszász–Ungvár, 32–50.
- Oficinszkij Román 2010: Média. In: *Kárpátalja 1919–2009 történelem, politika, kultúra*. Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 515–517.
- Orosz Ildikó 2021: Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásról (1989–2019) In: *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*, II. RF KMF – „RIK-U” Kft. Beregszász–Ungvár, 693–735.
- Papp Z. Attila 2014: A kisebbségi média és identitástermelés viszonyrendszere. In: Apró István szerk. *Média és identitás* Médiatudományi Intézet 13–41.
- Sulán Béla 1963: A kétnyelvűség néhány kérdéséhez. Magyar Nyelv 59. évf. 3. sz. / 1963, 253-265
- Tóth-Orosz Enikő 2021: Decentralizáció Kárpátalján In: Csernicskó et al. *A magyarok és a magyar nyelv Kárpátalján*. Termini Egyesület. Törökbálint, 112–143.

Vass Csaba 2005: *Hatalom, Szakralitás, Kommunikáció*. Kommunikáció- és médiaelméleti tanulmányok, Természet- és Társadalombarát Fejlődésért Közalapítvány Kölcsey Intézete. Press+Print Kft., Budapest.

Internetes hivatkozások

<https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/01/jogvedokhoz-fordul-a-magyarellenes-akciok-miatt-a-kmksz> (Megtekintés ideje: 2023. 04. 27).

<https://infostart.hu/kulfold/2022/10/13/ukran-cimerre-cserelik-a-munkacsi-turulszobrot> (Megtekintés ideje: 2023.04.27)

<https://444.hu/2016/04/26/jobbi-kozeli-alapitvany-uzemelteti-a-karpathir-nevu-putyinista-hirolalt> (Megtekintés ideje: 2023.03.28.)

<https://444.hu/2016/04/26/jobbi-kozeli-alapitvany-uzemelteti-a-karpathir-nevu-putyinista-hirolalt> (Megtekintés ideje: 2023.03.28.)

Ім'я користувача:
Аніко Чурман

Дата перевірки:
15.05.2023 13:37:57 CEST

Дата звіту:
24.05.2023 21:02:45 CEST

ID перевірки:
1015087930

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011754

Назва документа: Tóth-Dominika_Szakdolgozat_2023

Кількість сторінок: 43 Кількість слів: 11282 Кількість символів: 90501 Розмір файлу: 617.47 KB ID файлу: 1014772413

10% Схожість

Найбільша схожість: 1.6% з Інтернет-джерелом (<https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/1641/4/Beregszaszi>).

10% Джерела з Інтернету

16

Сторінка 45

Не знайдено джерел з Бібліотеки

6.58% Цитат

Цитати

25

Сторінка 46

Не знайдено жодних посилань

18.9% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 1%)

18.8% Вилучення з Інтернету

639

Сторінка 47

3.94% Вилученого тексту з Бібліотеки

134

Сторінка 55

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

20